Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІКА

**Плани практичних занять
для студентів юридичного факультету з
поглибленим вивченням англійської мови**

Львів – 2015

Рекомендовано до друку
кафедрою аналітичної економії та міжнародної економіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 14 від 20 квітня 2015 р.)

Уклали:

проф. Панчишин С.М.

проф. Грабинська І.В.

доц. Косарчин М.В.

доц. Сахарська О.А.

Рецензенти:

д-р екон. наук, професор
Григорій Іванович Башнянин,
Львівська комерційна академія,
завідувач кафедри економічної теорії

д-р екон. наук, професор
Жанна Василівна Поплавська,
Національний університет „Львівська Політехніка”,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки

Аналітична економіка: Плани практичних занять для студентів юридичного факультету з поглибленим вивченням англійської мови. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. –84 с.

ЗМІСТ

Тема 1. Аналітична економіка як наука 5
Тема 2. Загальні основи економіки 11
Тема 3. Форма виробництва та економічна система.… ... ……..17
Тема 4. Ринкова економіка *(перше заняття)* 23
Тема 4. Ринкова економіка *(друге заняття)* 29
Тема 5. Економічні суб'єкти *(перше заняття)* 36
Тема 5. Економічні суб'єкти *(друге заняття)* 42
Тема 6. Основні макроекономічні показники *(перше заняття)*… …….…….....49
Тема 6. Основні макроекономічні показники *(друге заняття)*……..…….....55
Тема 7. Макроекономічна нестабільність і її подолання 60
Тема 8. Світова економіка *(перше заняття)*. 68
Тема 8. Світова економіка *(друге заняття)*. 74

ВСТУП

Ринкова трансформація економіки України вимагає глибокої модернізації внутрішнього змісту підготовки фахівців, у тому числі і правників. Одним із напрямів цієї модернізації є вивчення аналітичної економіки. Знання з цієї галузі допоможуть адекватно діяти в умовах ринкових відносин, ухвалювати виважені рішення з позицій соціальної справедливості й зростання суспільного достатку.

Дисципліна "Аналітична економіка" містить 8 тем. Розгляд проблем аналітичної економіки розпочинається з аналізу її предмета та методології. У темі 2 з'ясовуються основи економічної діяльності, а в темі 3 – суть форми виробництва та механізми економічної системи. Тема 4 присвячена аналізу принципів організації ринкової економіки та функціонування ринкового механізму. У наступній темі розкривається поведінка основних економічних суб'єктів – держави, фірм та домогосподарств. У темі 6 з'ясовується суть основних макроекономічних показників – валового внутрішнього продукту, рівнів безробіття і цін, а також платіжного балансу. Відтак у темі 7 вивчаються основні прояви макроекономічної нестабільності та методи її подолання. Останню тему присвячено аналізу світової економіки.

Для кращої підготовки до занять автори планів подали відповідні підручники та навчальні посібники і запровадив низку завдань. Завдання – "Впишіть номер визначення кожного терміна" – спрямоване на перевірку знань основних категорій і понять аналітичної економіки. Вміння вибрати правильний варіант із запропонованих відповідей відображає розуміння Вами причин виникнення, суті та наслідків того чи іншого економічного явища або процесу. Роздумуючи над тестами та відповідями на контрольні запитання, Ви зможете самі оцінити рівень власної підготовки та з'ясувати, які проблеми потребують ґрунтовнішого вивчення.

Ще один тип завдань, які містять плани практичних занять, – це задачі, для розв'язання яких необхідні вміння застосовувати теоретичні знання, а також належний розвиток аналітичних здібностей.

Для зручності студентів подано українсько-англійський словник термінів, які ужиті в кожній темі. Знання англійської економічної термінології не будуть зайвими у Вашій майбутній професійній діяльності. Задачі та визначення основних термінів англійською мовою взято із класичних підручників з *"Economics"* за авторством *Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue*, а також *N. Gregory Mankiw.*

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- засвоїти понятєво-категоріальний апарат та інструментарій аналітичної економіки;
- розуміти механізм функціонування національної економіки та взаємозв'язки економіки і права;
- усвідомлювати основні мотиви, що визначають поведінку економічних суб'єктів;
- знати методику і вміти обчислювати основні економічні показники;
- розуміти причини макроекономічної нестабільності і пояснювати вплив заходів стабілізаційної політики на розвиток національної економіки;
- розуміти економічні основи світового господарства, місце в ньому вітчизняної економіки та потребу входження України в Європейський Союз.

Тема 1

АНАЛІТИЧНА ЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

1. **Предмет і функції аналітичної економіки:**
   а) економічні суб'єкти. Національна економіка. Економічна ефективність. Макро - і мікроекономіка. Економіка і право;
   б) функції аналітичної економіки. Позитивна і нормативна економічна наука;
   в) цілі економічної політики. Макроекономічна нестабільність. Стабілізаційна політика.

2. **Методологія аналітичної економіки:**
   а) основні методи пізнання економічних процесів. Наукове абстрагування. Економічний аналіз. Економічні категорії та економічні закони;
   б) економічне моделювання. Ендогенні та екзогенні змінні;
   в) економічні показники та їх види;
   г) пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття. Філософія економічної науки.

3. **Місце аналітичної економіки у системі економічних наук:**
   а) аналітична економіка як теоретико-методологічна основа інших економічних наук;
   б) етапи розвитку економічної науки. Основні напрями та школи в економічній науці;
   в) внесок українських учених у розвиток економічної науки.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. К.: Знання, 2013. – С. 10 – 42.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.10 – 15.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абстракція – *abstraction*
агрегування – *aggregation*
аналітична економіка – *economics*
безмежні потреби – *unlimited wants*
макроекономіка – *macroeconomics*
мікроекономіка – *microeconomics*
нормативна економіка - *normative economics*

вертикальна вісь (ордината) – *vertical axis*
гіпотеза – *hypothesis*
горизонтальна вісь – *horizontal axis*
дедукція – *deduction*
довгостроковий період – *long run*
екзогенна змінна – *exogenous variable*
економічна модель – *economic model*
економічний суб'єкти – *economic agents*
ендогенна змінна – *endogenous variable*
ефективність – *efficiency*
залежна змінна – *dependent variable*
індукція – *induction*
інновація, нововведення – *innovation*
кейнсіанство – *Keynesianism*
кореляція – *correlation*
класична дихотомія – *classical dichotomy*
макроекономічна модель – *macroeconomic model*
рідкісність (обмеженість) ресурсів – *scarce resources*
обернена, або зворотна, залежність – *inverse relationship*
позитивна економіка – *positive economics*
помилка композиції – *fallacy of composition*
початок координат – *origin*
припущення "ceteris paribus"– "*ceteris paribus" assumption*
реальні змінні – *real variables*
сподівання (очікування) – *expectations*
споживання – *consumption*
справедливість – *equity*
макроекономічні цілі – *macroeconomic goals*

? *Контрольні запитання*

1. Що є предметом економічної науки?
2. У чому полягає суть нормативних та позитивних тверджень в економічній науці?
3. Чи можна нормативні твердження спростувати за допомогою логічних доказів?
4. Чому економічна політика, яка успішно спрацьовує в одних умовах, може бути помилковою в інших?
5. Які методи застосовує економічна наука?
6. Чим відрізняються економічні закони від законів природи?
7. Які основні види показників використовують економісти?
8. Які основні етапи пройшла в своєму розвитку економічна наука?
9. З якими пастками стикається дослідник-економіст?
10. Що розуміють під національною економікою?
11. Яка філософія економіки особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах?
12. У чому особливість економічного сприйняття?
13. Why do economists disagree?
14. What is the relationship between facts and theory?
15. What are some current examples of positive economic statements and normative economic statements?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. економічний аналіз	1. Пристосування речовини і сил природи для створення потрібних продуктів, які задовольняють потреби людей.	
	2. гіпотеза	2. Зв'язок між кількістю ресурсів, витрачених у процесі виробництва, і кількістю товарів і послуг, отриманих у результаті використання цих ресурсів.	
	3. метод науки	3. Попередньо сформульована неперевірена теорія.	
	4. дедукція	4. Сукупність принципів, тобто складових побудови найефективнішої й найстабільнішої економічної системи.	
	5. економічні закони	5. Показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу.	
	6. категорія	6. Спрощене відображення економічної дійсності, абстрактне узагальнення відповідних фактичних даних.	
	7. економічна модель	7. Сукупність заходів держави, спрямованих на зміну поведінки економічних суб'єктів для досягнення певних економічних цілей.	
	8. запасові показники	8. Встановлення частки кожної людини у створеному національному продукті.	
	9. філософія економіки	9. Сукупність підприємств і виробництв, які виготовляють однакову або подібну продукцію.	
	10. економічна система	10. Спосіб, знаряддя дослідження певного об'єкта.	
	11. лібералізм	11. Систематизація, тлумачення й узагальнення фактів господарської діяльності.	
	12. спостереження	12. Хід міркування від узагальнень до фактів.	
	13. наукове абстрагування	13. Перетворення доходів людей на блага, які потрібні для задоволення потреб людей.	
	14. індукція	14. Наукові уявлення про економіку, дослідження її фактичного стану та прогнозування майбутніх у ній змін.	
	15. потокові показники	15. Хід міркування від фактів до узагальнень.	
	16. предмети споживання	16. Узагальнені логічні поняття, що відбивають сутнісні зв'язки реальної економічної дійсності.	
	17. кейнсіанство	17. Показники, що вимірюють кількість чого-небудь за одиницю часу в економіці здебільшого за рік.	
	18. марксизм	18. Відокремлення в аналізі випадкових, швидкоплинних чи другорядних ознак від усталених і типових.	
	19. позитивна економіка	19. Сукупність механізмів організації національної економіки.	
	20. галузь	20. Економічна одиниця, що складається з однієї або більше осіб, яка володіє ресурсами, постачає ними економіку та використовує отримані за це доходи для купівлі товарів і послуг, які задовольняють потреби його членів.	
	21. теорія "невидимої руки"	21. Сталі причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами і процесами.	

№	Термін	Визначення	№
	22. обмін	22. Сукупність домогосподарств, підприємств, відповідних державних інституцій та установ, інфраструктури та різних активів у межах певного природного середовища й державної території.	
	23. економічна ефективність	23. Філософія економіки, яка особливо наголошує на важливості особистої свободи в економічних і політичних справах.	
	24. національна економіка	24. Ділова одиниця, яка використовує куплені у домогосподарств ресурси для виробництва товарів і послуг, й володіє та керує одним або багатьма підприємствами.	
	25. фірма	25. Оцінні судження людей стосовно того, якою має бути економіка або який конкретний політичний захід доцільно рекомендувати для розв'язання тієї чи іншої економічної проблеми.	
	26. розподіл	26. Філософія економіки, згідно з якою ринкова економіка неминуче загине внаслідок загострення її внутрішніх суперечностей.	
	27. домогосподарство	27. Один із провідних напрямів економічної думки XX ст., де центральним є положення про те, що ринкова система не має автоматичного механізму, який забезпечує повну зайнятість ресурсів.	
	28. виробництво	28. Життєві блага, які створюються в процесі господарської діяльності і прямо задовольняють потреби людей.	
	29. нормативна економіка	29. Живе споглядання економічних явищ і вивчення даних економічної історії.	
	30. економічна політика	30. У своїй поведінці людина виходить із власної вигоди, але неминуче приходить до того, що віддає перевагу тому заняттю, яке найбажаніше суспільству.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	A term	A definition	№
	1. economics	1. Elimination of irrelevant and noneconomic facts to obtain an economic principle.	
	2. economic system	2. Deriving economic principles from relevant economic data; an economic principle.	
	3. firm	3. An economic unit (of one or more persons) which provides the economy with resources and uses the income received to purchase goods and services that satisfy material wants.	
	4. deduction	4. An organization which employs resources to produce a good or service for profit and owns and operates one or more plants.	
	5. economic model	5. The social science dealing with the use of scarce resources to obtain the maximum satisfaction of society's virtually unlimited material wants.	
	6. economic analysis	6. Combining individual units or data into one unit or number.	

№	A term	A definition	№
	7. generalization	7. Reasoning from assumption to conclusions; a method of reasoning which first develops a hypothesis (an assumption) and tests the hypothesis with economic facts.	
	8. induction	8. A particular set of institutional arrangements and a coordinating mechanism for solving the economic problem; a method of organizing an economy.	
	9. abstraction	9. A simplified picture of economic reality; an abstract generalization.	
	10. hypothesis	10. A method of reasoning which proceeds from facts to generalization.	
	11. aggregation	11. A tentative, untested economic principle.	

Виберіть правильну відповідь

1. Яке твердження не узгоджується з ліберальною філософією економіки:

а) ринковий механізм самостійно збалансовує національну економіку і створює найкращі умови для економічного зростання;
б) збурення в національній економіці є здебільшого результатом державного втручання в економіку;
в) суспільство має знайти компроміс між економічною ефективністю та соціальною справедливістю;
г) державний сектор повинен бути якомога меншим;
д) ринковий механізм забезпечує справедливий розподіл доходів.

2. Яке твердження неправильне:

а) спосіб перевірки гіпотези на правильність називають верифікацією;
б) економічний аналіз передбачає систематизацію, тлумачення й узагальнення фактів;
в) узагальнене логічне поняття, що відбиває сутнісні зв'язки реальної дійсності, називають категорією;
г) показники, які вимірюють кількість чого-небудь у певний момент часу, є потоковими;
д) теоретичні закони аналітичної економіки виражають сталі причинно-наслідкові зв'язки між абстрактними узагальненнями.

3. Помилка композиції трапляється тоді, коли:

а) те, що передувало досліджуваному явищу, обов'язково розглядають як його причину;
б) те, що є правильним для індивіда або частини, вважають безумовно правильним для групи або суспільства загалом;
в) допускають спрощене однофакторне тлумачення економічних явищ і процесів;
г) в економічному аналізі допускають суб'єктивізм;
д) усі твердження неправильні.

4. Яка змінна є потоковою:

а) обсяг капіталу в національній економіці;
б) кількість безробітних у країні;
в) золото-валютні резерви країни;
г) обсяг інвестицій у національну економіку;
д) майно особи.

5. *Copper is an example of:*

a) physical capital;
b) a renewable natural resource;
c) non- renewable resource;
d) technology:
e) means of production:

6. *Economics is the study of:*

a) how to fully satisfy our unlimited wants;
b) how society manages its scarce resources;
c) how to reduce our wants until we are satisfied;
d) how to avoid having to make tradeoffs;
e) how society manages its unlimited resources.

Тема 2

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

1. **Економічні потреби та виробничі ресурси:**
   а) потреби та їх класифікація. Розвиток економічних потреб та їх безмежність;
   б) потреби та економічні інтереси. Види економічних інтересів і їх взаємодія;
   в) виробничі ресурси. Відновні та невідновні ресурси.

2. **Виробництво та ефективність використання ресурсів:**
   а) процес виробництва як взаємодія його факторів;
   б) витрати виробництва. Економічні та бухгалтерські витрати;
   в) ефективність використання ресурсів. Повна зайнятість і повний обсяг виробництва;
   г) обсяг продукту країни. Валовий внутрішній продукт (ВВП).

3. **Проблема вибору і виробничі можливості національної економіки. Економічне зростання:**
   а) вибір в економіці. Крива трансформації;
   б) суть і значення економічного зростання ;
   в) фактори та типи економічного зростання;
   г) погляди на економічне зростання.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка та мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. К.: Знання. – 2013. – С.43–69.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.16 – 25.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

альтернативна вартість – *opportunity cost*
бухгалтерські витрати – *accounting cost*
вибір – *choice*
виробник – *producer*
виробництво – *production*
виробнича ефективність – *productive efficiency*
капітал – *capital*
капітальні блага – *capital goods*
крива (таблиця) виробничих можливостей – *production possibilities curve (table)*
неявні витрати – *implicit cost*
обмеженість – *scarcity*

віддача – *return*
відтворювані природні ресурси – *reproductive natural resources*
економічні витрати – *economic cost*
економічне зростання – *economic growth*
ефективний розподіл ресурсів – *efficient allocation of resources*
закон спадної віддачі – *law of diminishing returns*
земля – *land*
змінні витрати – *variable cost*
змінні ресурси – *variable resources*
повна зайнятість – *full employment*
повний обсяг виробництва – *full production*
розподіл ресурсів – *resource allocation*
розподільна ефективність – *allocative efficiency*
спеціалізація – *specialization*
споживчі блага – *consumer goods*
фактор виробництва – *factor of production*
явні витрати – *explicit cost*

? Контрольні запитання

1. Які потреби лежать в основі піраміди Маслоу?
2. У чому полягає взаємозв'язок потреб та інтересів?
3. Чи може суспільство розв'язати проблему рідкісності ресурсів?
4. Коли люди стикаються з проблемою альтернативної вартості?
5. У чому полягає відмінність між бухгалтерськими та економічними витратами?
6. Що відображає межа виробничих можливостей?
7. Чи діє в ефективній економіці закон спадної віддачі?
8. Що передбачає ефективна національна економіка?
9. У чому суть закону зростання альтернативної вартості?
10. Що таке особливі інтереси?
11. Чи можна проблему рідкісності ресурсів розв'язати через обмеження потреб?
12. Що розуміють під економічним зростанням?
13. In what sense are wants satiable and in what sense are they insatiable?
14. Why are resources scarce?
15. When is a society economically efficient? What is meant by „full production" and how does it differ from „full employment"?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. земля	1. Використання в національній економіці усіх наявних ресурсів.	
	2. піраміда потреб	2. Виробництво товарів і послуг із найнижчими витратами.	
	3. технологія	3. Здатність особи організовувати ефективне поєднання ресурсів для виробництва продукту.	

№	Термін	Визначення	№
	4. повна зайнятість	4. Графічне зображення різних комбінацій двох продуктів, що може виробляти національна економіка за повної зайнятості ресурсів та повного обсягу виробництва.	
	5. альтернативна вартість	5. Усе те, що використовують для виробництва життєвих благ.	
	6. економічні витрати	6. Усвідомлення потреб, для задоволення яких люди вибирають певну економічну поведінку.	
	7. закон зростання альтернативної вартості	7. Сукупність усіх фізичних і розумових здібностей людини, які використовують у виробництві життєвих благ.	
	8. праця	8. Відчуття нестачі чогось суттєвого, що необхідне для підтримання життєдіяльності й розвитку людського організму.	
	9. підприємницький хист	9. Залучення ресурсів для виробництва саме тих товарів і послуг, що найбажаніші та найпотрібніші для суспільства.	
	10. економічне зростання	10. Кількість певного продукту, від якого потрібно відмовитися, щоб виробити одиницю (деяку кількість) іншого продукту.	
	11. капітал	11. Кількість продукції, яку виробляють за одиницю часу.	
	12. фактори виробництва	12. Збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка у певному році порівняно з попереднім.	
	13. відновні ресурси	13. Створені людиною ресурси, які використовують для виробництва товарів і послуг.	
	14. продуктивність праці	14. Ресурси, що створюються і поповнюються природою або людиною.	
	15. неявні витрати	15. Виробничі ресурси, залучені у процес виробництва.	
	16. виробнича інфраструктура	16. Вартість ресурсів, залучених фірмою для виготовлення продукції.	
	17. обмеженість	17. Матеріальні умови процесу праці.	
	18. виробнича ефективність	18. Дарові блага природи, які застосовують у виробництві.	
	19. економічні ресурси	19. Взаємодія основних факторів виробництва, способи впливу людини на предмети праці.	
	20. крива виробничих можливостей	20. Платежі фірми за ресурси, які вона купує на ринках ресурсів, бо сама не володіє цими ресурсами.	
	21. повний обсяг виробництва	21. Незбалансованість між відносно необмеженими потребами й відносно обмеженими джерелами, що забезпечують задоволення цих потреб.	
	22. закон спадної віддачі	22. Сума явних і неявних витрат.	
	23. бухгалтерські витрати	23. Обсяг національного продукту, який продукують за наявності виробничої та розподільної ефективності.	
	24. інтереси	24. Витрати фірмою ресурсів, які перебувають у її власності і які вона не купувала на ринках ресурсів.	

№	Термін	Визначення	№
	25. розподільна ефективність	25.Необхідність відмови від щораз більшої кількості іншого продукту для виробництва додаткової одиниці потрібного продукту.	
	26. витрати виробництва	26.Збільшення обсягів використання одного ресурсу за незмінної кількості інших факторів на певному етапі веде до припинення зростання віддачі від нього, а відтак і до її зменшення.	
	27. потреби	27.Графічне розміщення потреб за їхньою важливістю і черговістю.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	A term	A definition	№
	1. entrepreneurial ability	1. Human-made resources (buildings, machinery and equipment) used to produce goods and services; goods which do not directly satisfy human wants.	
	2. labor	2. The human resources which combine the other resources to produce a product, make nonroutine decisions, innovate and bear risks.	
	3. land	3. The physical and mental talents and efforts of people which are used to produce goods and services.	
	4. capital	4. Natural resources (free gifts of nature) used to produce goods and services.	
	5. economic growth	5. The amount of other products which must be forgone or sacrificed to produce a unit of product.	
	6. supply factors	6. The total market value of all final goods and services produced annually by land, and labor, and capital, and entrepreneurial talent.	
	7. opportunity cost	7. The physical ability of an economy to grow; the availability of more and better resources that permits an economy to produce a greater real output.	
	8. economic cost	8. An increase either in real output (Gross domestic product) or in real output per capita.	
	9. GDP	9. A payment that must be made to obtain or retain the services of a resource; the income a firm must provide to a resource supplier to attract the resource away from an alternative use.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Яке твердження неправильне:*
   а) розподільна ефективність означає, що ресурси залучаються до виробництва саме тих товарів і послуг, які найбажаніші та найпотрібніші для суспільства;

б) платежі фірми за ресурси, які вона купує на ринках ресурсів, бо сама не володіє цими ресурсами, називають бухгалтерськими витратами;
в) збільшення кількості товарів і послуг, які продукує національна економіка у певному році порівняно з попереднім, називають економічним зростанням;
г) економічні витрати менші за бухгалтерські витрати на суму неявних витрат;
д) інтереси – це усвідомлені потреби, для задоволення яких люди вибирають певну поведінку.

2. *Що є основою дії закону зростання альтернативної вартості:*
а) повна взаємозамінність ресурсів;
б) відсутність досконалої еластичності ресурсів;
в) обмеженість ресурсів;
г) невідновлюваність ресурсів;
д) правильні відповіді а і в.

3. *Точки, які лежать лівіше кривої трансформації:*
а) недосяжні;
б) відповідають повному обсягові виробництва;
в) означають досягнення виробничої ефективності;
г) відбивають неефективне використання ресурсів;
д) досяжні за умови економічного зростання.

4. *Яке припущення неправильне для аналізу кривої виробничих можливостей:*
а) національна економіка функціонує за умов повної занятості ресурсів і досягає повного обсягу виробництва;
б) технологія виробничих процесів є постійною;
в) національна економіка виготовляє лише два продукти;
г) наявні ресурси постійні як за кількістю, так і за якістю;
д) національна економіка функціонує у тривалому періоді.

5. *Яке твердження неправильне:*
а) гроші не є економічним ресурсом;
б) особливі інтереси є різновидом особистих економічних інтересів;
в) земля, як економічний ресурс – це всі дарові блага природи, які застосовують у виробництві;
г) вартість ресурсів, залучених фірмою для виготовлення продукції, називають витратами виробництва;
д) крива виробничих можливостей є опуклою лінією, а не прямою.

6. *When a production possibilities curve is written (or a production possibilities curve is drawn) four assumption are made. Which of the following is not one of those assumptions:*
a) only two products are produced;
b) the nation is not at war;

c) the economy has both full employment and full production;
d) the quantities of resources available to the economy are fixed.

7. *The production possibilities curve is:*
   a) concave;
   b) convex;
   c) linear;
   d) positive.

Задачі

1. Виробничі можливості випуску тракторів і танків у національній економіці такі:

Продукт	Виробничі альтернативи				
	A	*B*	*C*	*D*	*E*
Трактори, од.	30	27	21	12	0
Танки, од.	0	2	4	6	8

Якщо національна економіка перебуває у точці *C*, то якою буде вартість виробництва одного додаткового танка? Одного додаткового трактора?

2. Унаслідок застосування нового устаткування кількість працівників, зайнятих виготовленням конкретного продукту, зменшилась удвічі, а продуктивність праці зросла утричі. Як змінився фізичний обсяг продукції?

Тема 3

ФОРМА ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

1. Суть та генезис товарної форми виробництва:

а) форма виробництва як категорія. Натуральне виробництво;

б) причини виникнення і розвитку товарної форми виробництва;

в) види товарного виробництва. Суб'єкти товарних відносин;

г) продукт виробництва як товар. Попит на товар і його пропозиція. Ціна товару.

2. Гроші як найважливіший складник організації товарної економіки:

а) суть грошей та їхні функції;

б) кількість грошей в обігу. Грошові агрегати;

в) суть, структура та види грошових систем. Демонетизація золота. Інфляція.

3. Економічна система як сукупність механізмів організації національної економіки :

а) національна економіка та основні проблеми її організації;

б) суть та механізми економічної системи. Значення права в господарських системах. Типізація економічних систем;

в) власність та її місце в економічній системі. Права власності;

г) історичні типи, види і форми власності. Тенденції у розвитку відносин власності.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. К.: Знання, 2013. – С. 70 – 111.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.26 – 39.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютна ціна – *absolute price*

білонні гроші – *token money*

благо – *good*

невдачі ринкового механізму – *market failure*

"невидима рука" – *invisible hand*

валюта – *currency*
валютний курс – *exchange rate*
вартість грошей – *value of money*
відносна ціна – *relative price*
власність – *property*
внутрішня вартість – *intrinsic value*
галузь – *industry*
гнучкі ціни – *flexible price*
девальвація – *devaluation*
державна власність – *state property*
законний платіжний засіб – *legal tender*
засіб обміну (обігу) – *medium of exchange*
звичайна акція – *common stock*
золотий стандарт – *gold standard*
інфляція – *inflation*
командна економіка – *command economy*
корисність – *utility*
короткостроковий період – *short-run*
„майже гроші" – *near-money*
міра вартості – *unit of account*
міжнародний золотий стандарт – *international gold standard*
монетний (золотий) паритет – *gold parity*
нагромадження вартості – *store of value*
нерозмінні паперові гроші – *fiat money*
номінальна вартість – *face value*
особистий інтерес, зацікавленість – *selfinterest*
паперові гроші – *paper money*
перехідна економіка – *transition economy*
поділ праці – *division of labor*
попит – *demand*
послуги – *services*
права власності - *property rights*
працедавець – *employer*
прибуток – *profit*
приватний сектор –*private sector*
пропозиція – *supply*
ринкова система – *market system*
рівноважна ціна – *equilibrium price*
розподільна функція ціни – *rationing function of price*
свобода вибору – *freedom of choice*
свобода підприємництва – *freedom of enterprise*
схема кругопотоку – *circular flow*
традиційна економіка – *traditional economy*
товарні гроші – *commodity money*
централізоване планування економіки – *central economic planning*
"що, як і для кого" – "*what, how and for whom"*

? Контрольні запитання

1. Які причини виникнення товарної форми виробництва?
2. Які проблеми виникають під час бартерного обміну?
3. Що таке відносна та абсолютна ціна товару?
4. Які функції виконують гроші?
5. Чи пов'язана нині емісія паперових грошей із золотим запасом країни?
6. Чому відбулася демонетизація золота?
7. Які основні види товарного виробництва?
8. Що розуміють під інфляцією?
9. Які основні механізми містить економічна система?
10. Які основні підходи до типізації економічних систем?
11. Чому акціонерна власність переважає в економіці усіх розвинених країн?
12. Які основні права власності виокремлює сучасна економічна наука?
13. What are the advantages of specialization in the use of human and material resources?

14. What is meant by the ,,rationing function of prices”?
15. What are the most important ingredients of the economic system?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. натуральна форма виробництва	1. Спеціалізація людей на виготовленні певних видів продукції або виконанні окремих операцій.	
	2. суспільний поділ праці	2. Продукт, виготовлений для продажу.	
	3. рівноважна ціна	3. Форма виробництва, в якій традиції та звичаї визначають реальне використання обмежених ресурсів.	
	4. товарні гроші	4. Ціна товару, виражена в грошах.	
	5. валюта	5. Рух грошей між економічними суб’єктами.	
	6. засіб обміну	6. Припинення виконання золотом функцій грошей.	
	7. стимулювальна функція ціни	7. Форма виробництва, в якій обмежені ресурси використовують для виготовлення продуктів для обміну на ринку.	
	8. економічна відокремленість	8. Спосіб організації і грошового обігу, закріплений законом.	
	9. інфляція	9. Гроші, які мають внутрішню вартість.	
	10. ринкова ціна	10. Обмін продукту безпосередньо на інший продукт.	
	11. загальний еквівалент	11. Кількість грошей (або інших товарів і послуг), яку платять або отримують за товар або послугу.	
	12. товар	12. Функція грошей, коли вони є посередником між продавцем і покупцем.	
	13. монетний паритет	13. Функція грошей за допомогою якої визначають ціни всіх інших товарів.	
	14. просте товарне виробництво	14. Ціна товару, виражена в певній кількості іншого товару.	
	15. вільноконвертована валюта	15. Товарне виробництво, яке грунтується на приватній власності й особистій праці виробника.	
	16. адміністративна ціна	16. Ціна, що формується в процесі взаємодії попиту і пропозиції.	
	17. абсолютна ціна	17. Товарне виробництво, яке грунтується на приватній власності та найманні працівників.	
	18. грошовий обіг	18. .Грошова одиниця країни	
	19. безготівковий обіг	19. Перебування економічних ресурсів й виготовлених життєвих благ у приватній власності окремих людей або їх груп.	
	20. товарна форма виробництва	20. Зростання цін у країні впродовж певного періоду часу, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці.	
	21. ціна	21. Співвідношення золотого вмісту грошових одиниць.	
	22. демонетизація золота	22. Валюта, яка без обмеження обмінюється на будь-які інші іноземні валюти.	

№	Термін	Визначення	№
	23. грошова система	23. Кількість товарів, послуг, валюти, цінних паперів тощо, які можна придбати за певну грошову суму (за одиницю грошей).	
	24. міра вартості	24. Ціна, за якої кількість продукту, яку хочуть придбати покупці, саме дорівнює кількості продукту, яку хочуть продати виробники.	
	25. підприємницьке товарне виробництво	25. Товар, який має властивість обмінюватися на будь-який інший товар.	
	26. відносна ціна	26. Рух грошових коштів на рахунках клієнтів у банку.	
	27. купівельна спроможність	27. Ціна, яку встановлює не ринок, а державний орган.	
	28. готівковий обіг	28. Здатність конкурентного ринкового механізму цін ініціювати технічний прогрес.	
	29. бартер	29. Рух грошей між економічними суб'єктами у вигляді банкнот і розмінної монети.	
	30. права власності	30. Сукупність механізмів організації національної економіки.	
	31. адміністративно-командна економіка	31. Найбільш узагальнені принципи функціонування власності.	
	32. володіння	32. Права на контроль за використання ресурсів і розподілом витрат і вигід, що супроводжують це використання.	
	33. цінності	33. Економічна система, в якій усі питання господарського життя вирішують державні органи.	
	34. розпорядження	34. Використання у виробництві та споживанні корисних властивостей об'єкта власності, а також створення за його допомогою благ.	
	35. користування	35. Ухвалення управлінських рішень з приводу функціонування і реалізації об'єкта власності, яке здійснює власник або уповноважені ним інші економічні суб'єкти.	
	36. економічна система	36. Переконання, що впливають на сосунки між індивідами або групами людей та на відносини в суспільстві загалом.	
	37. тип власності	37. Належність об'єкта власності певному суб'єктові необмежено в часі.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1.price	1. An economic system (method of organization) in which property resources are publicly owned and central economic planning is used to direct and coordinate economic activities.	
	2.barter	2. Coins having a face value greater than their intrinsic value.	
	3.commodity money	3. The exchange of one good or service for another good or service.	

№	*A term*	**A definition**	№
	4.paper money	4. The paper bills and coins in the hands of the public.	
	5.medium of exchange	5. Money that takes the form of a commodity with intrinsic value.	
	6.interest rate	6. Pieces of paper used as medium of exchange.	
	7.token money	7. Items that sellers generally accept and buyers generally use to pay for a good or service.	
	8.currency	8. The ratio of the interest payment to the amount borrowed.	
	9.command economy	9. The quantity of money (or other goods or services) paid and received for a unit of a good or service.	

Виберіть правильну відповідь

1. Демонетизація золота означає, що:

а) держава розпродає своє монетарне золото;
б) припинено тезаврацію золота приватними особами;
в) золото перестало виконувати функції грошей;
г) припинено карбування монет із золота;
д) усі твердження неправильні.

2. Що не є ознакою товарного виробництва:

а) суспільний поділ праці;
б) обмін продуктів у формі купівлі-продажу;
в) виготовлення продуктів, яких потребують покупці;
г) економічне відокремлення виробників;
д) відсутність переміщення ресурсів і виготовлених продуктів від одного власника до іншого.

3. Що не є ознакою сучасних грошових систем усіх країн:

а) хронічне знецінення грошей;
б) широкий розвиток безготівкового обігу і скорочення обігу готівки;
в) зростання ролі держави в стабілізації грошового обігу;
г) в обігу перебувають паперово-кредитні гроші;
д) встановлення золотого вмісту грошової одиниці.

4. Який спосіб закріплення прав власності за певними суб'єктами є головним у сучасних умовах:

а) звичаями і традиціями;
б) релігійними переконаннями;
в) силою;
г) моральними переконаннями;
д) юридичними нормами.

5. Особа, яка взяла холодильник на прокат, є його:

а) розпорядником;
б) володарем;
в) користувачем;

г) правильні відповіді *а* і *в*;
д) правильні відповіді *а* і *б*.

6. Commodity money:
a) has no intrinsic value;
b) has intrinsic value;
c) is used exclusively in Ukraine;
e) is used as reserves to back fait money.

7. The private ownership of property resources and use of the market system to direct and coordinate economic activity is characteristic of:
a) the command economy;
b) the traditional economy;
c) pure capitalism;
d) market socialism.

Задачі

1. Нехай в економіці Б*агатії* є лише три галузі – автомобільна, харчова і легка. Автомобільна галузь упродовж року виготовила 10 тис. легкових автомобілів, які продано за 160 тис. грн кожний, і 1 тис. вантажівок, які продано за 500 тис. грн кожну. Харчова галузь виготовила і продала продовольства на 120 млн грн, а легка – 200 млн грн. Кожна грошова одиниця обслужила 4 ділові операції за рік. Визначте кількість грошей, яка перебувала в обігу у країні.

2. У країні за рік було виготовлено і продано товарів і послуг на суму 200 млрд грн. Половину усіх цих благ реалізовано без використання готівки, тобто з допомогою банківських грошей. Населення країни заощадило у формі готівки 20 млрд грн і придбало за готівку цінних паперів на суму 10 млрд грн. Швидкість обігу грошової одиниці становила 5 оборотів за рік. Яка кількість грошей перебувала в обігу?

Тема 4

РИНКОВА ЕКОНОМІКА

◂ ПЕРШЕ заняття ▸

1. **Ринкова економіка як господарська система:**
   а) основні принципи організації ринкової економіки;
   б) сучасні моделі ринкової економіки;
   в) схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці.

2. **Зміст, функції та види ринків:**
   а) суть та функції ринку. Види ринків. Національний ринок;
   б) ринок товарів і послуг;
   в) ринки ресурсів. Ринок праці. Ринок природних ресурсів;
   г) фінансові ринки. Кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Інші сегменти національного ринку.

3. **Інфраструктура ринкової економіки :**
   а) суть ринкової інфраструктури та її складники. Інфраструктура товарного ринку. Товарні біржі;
   б) фондова біржа. Фондові індекси;
   в) біржа праці. Функції центрів зайнятості;
   г) фінансова інфраструктура. Банківська система. Центральний банк та його функції;
   д) комерційні банки та їх види. Процентна ставка та її чинники. Небанківські фінансові інститути.

🕮 *Література*

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 112-138.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.41 – 48.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

видатки – *expenditures, spending*
внутрішні ціни – *domestic prices*
депозити – *deposits*
дохід – *income*
облікова (дисконтна) ставка – *discount rate*
обов'язкові резерви – *legal reserves*
ринок грошей – *money market*

інфраструктура – *infrastructure*
комерційний банк – *commercial bank*
конкуренція – *competition*
кредит – *credit*
кругопотік доходів – *circular flow of income*
лихварство – *loansharking*
ліквідність – *liquidity*
нестача – *shortage*
ринок праці – *labor market*
ринок продуктів, товарний ринок – *product market*
ринок ресурсів – *resource market*
той, що запроваджує ціну– *price maker*
той, що приймає ціну – *price taker*
фінансові ринки – *financial markets*
фондова біржа – *stock market*
цінова конкуренція – *price competition*

? Контрольні запитання

1. Як відбувається взаємодія домашніх господарств та фірм в умовах ринкової економіки?
2. Що таке ”ринок” у сучасному розумінні та які його основні складники?
3. Хто є учасниками ринку товарів і послуг?
4. Які економічні суб’єкти діють на ринку праці ?
5. Чому попит на працю є похідним від попиту на товари і послуги?
6. Що розуміють під кредитом та які його основні принципи?
7. Що є об’єктом купівлі-продажу на ринку науково-технічних розробок?
8. Які особливості американської, європейської та японської моделей ринкової економіки?
9. Які основні канали зв’язку держави з іншими економічними суб’єктами?
10. Які основні функції виконує центральний банк?
11. Що таке небанківські фінансові інститути?
12. Які основні операції здійснюють сучасні комерційні банки?
13. What are the chief functions which the central banks perform? Which of the chief functions is the most important?
14. In the circular-flow-of-income model:
    a)what two markets are involved?
    b)what roles do households play in each of these markets?
    c)what roles do businesses play in each of these markets?
15. What is meant when it is said that competition is the mechanism which ,,controls” the market system? How does competition do this?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. схема кругопотоку	1. Інститут чи механізм, який зводить покупців і продавців товару або послуги, результатом дії якої є визначення ціни і кількості необхідності благ.	
	2. конкуренція	2. Посередник, який організовує купівлю-продаж товару, не набуваючи його у власність.	
	3. гуртова торгівля	3. Посередник, який купує товари власним коштом для подальшого перепродажу від власного імені.	

№	Термін	Визначення	№
	4. акція	4. Сукупність ринкових інститутів, які скеровують потік грошових коштів від власників до позичальників.	
	5. ринок	5. Надання грошей у позику на засадах строковості, повернення та платності.	
	6. брокер	6. Оформлений згідно з чинним законодавством документ, за яким одна сторона угоди зобов'язується безумовно виплатити іншій певну суму грошей.	
	7. комерційний кредит	7. Цінний папір, що оформлює відносини позичальника та кредитора і є зобов'язанням емітента сплатити фіксовану суму грошей в обумовлений момент часу.	
	8. роздрібна торгівля	8. Цінний папір без визначеного терміну обігу, який засвідчує право на частину майна фірма та отримання дивідендів.	
	9. дистриб'ютори	9. Частина прибутку фірми, яку сплачують її акціонерам.	
	10. дилер	10. Попередження, обмеження і припинення монополістичної діяльності.	
	11. доходи	11. Платежі фірм домогосподарствам за закуплені ресурси.	
	12. банківський кредит	12. Закупівля товарів дрібними партіями у виробника чи гуртовика і продаж його кінцевим споживачам.	
	13. кредит	13. Право власників матеріальних ресурсів і грошей вільно організовувати виробництво товарів і послуг, продавати їх на ринках, що самі вони вибрали.	
	14. фінансові ринки	14. Право власників ресурсів і грошей використовувати їх на свій розсуд, право людини вибирати будь-який вид діяльності, які товари і послуги купувати тощо.	
	15. дивіденд	15. Економічне суперництво між виробниками за найвигідніші умови виробництва, ринки збуту тощо.	
	16. облігація	16. Модель, що відображає взаємопов'язаний і безперервний рух ресурсів, виготовлених продуктів і доходів між економічними суб'єктами.	
	17. свобода підприємництва	17. Купівля товарів великими партіями для перепродажу підприємствам роздрібної торгівлі, або інколи безпосередньо споживачам.	
	18. демонополізація	18. Фірми-гуртовики, які закуповують та продають товари виробничого призначення від свого імені і на власний розсуд.	
	19. свобода вибору	19. Кредит, який надає одне підприємство іншому у вигляді продажу товарів з відтермінуванням платежу.	
	20. вексель	21. Надання позик фізичним і юридичним особам спеціалізованими фінансовими інститутами.	
	21. іпотечні банки	22. Сукупність ринкових інститутів, які прискорюють та спрощують процес укладання угод і сприяють безперешкодному функціонуванню економіки.	
	22. ринкова інфраструктура	23. Фінансовий посередник, який об'єднує невеликі за обсягом вклади своїх членів і надає їм позики.	
	23. центральний банк	24. Організований ринок для купівлі-продажу цінних паперів.	

№	Термін	Визначення	№
	24. комерційні банки	25. Банки, що надають позики під заставу нерухомого майна.	
	25. фондова біржа	26. Фінансові установи різних форм власності, що залучають кошти на депозит, надають грошові позики та пропонують інші послуги.	
	26. кредитна спілка	27. Інституція, що відповідає за пропозицію грошей в країні.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. bond	1. Firm which has a charter from a state government to engage in the business of banking.	
	2. stock	2. The capital goods, usually provided by the public sector for the use of its citizens and firms (e.g., highways, bridges, transit systems, wastewater treatment facilities, and airports).	
	3. circular flow model	3. A bank whose chief function is the control of the nation's money supply.	
	4. commercial bank	4. An association of persons who have a common tie (such as being employees of the same firm or members of the same labor union) which sells shares to (accept deposits from) its members and makes loans to them	
	5. central bank	5. Any institution or mechanism which brings together the buyers (demanders) and sellers (suppliers) of a particular good or service.	
	6. infrastructure	6. The right of private persons and firms to obtain, own, control, employ, dispose of, and bequeath land, capital, and other assets.	
	7. credit union	7. Freedom of property resources and money to employ or dispose of these resources as they see fit, of workers to enter any line of work for which they are qualified, and of consumers to spend their incomes in a manner which they deem appropriate (best for them).	
	8. market	8. A document representing an interest-bearing debt of the issuer, usually a corporation or the government.	
	9. private property	9. A claim to partial ownership in a firm.	
	10. freedom of choice	10. The flow of resources from households to firms and of products from firms to households. These flows are accompanied by reverse flows of money from firms to households and from households to firms.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Яке твердження неправильне:*
   а) ринок товарів і послуг містять два сегменти – споживчий ринок і ринок товарів виробничого призначення;
   б) власник облігацій є співвласником підприємства-емітента;
   в) в японській моделі ринкової економіки розв'язанням соціальних питань здебільшого займаються корпорації;
   г) з двосекторної моделі кругопотоку ресурсів і доходів випливає, що виторг фірм дорівнює величині доходів домогосподарств;
   д) емітентами ощадних сертифікатів є комерційні банки.

2. *Кого не можна зараховувати до учасників "тіньового ринку":*
   а) підпільного торговця наркотиками;
   б) кандидата наук, який за патентом продає на ринку імпортні товари;
   в) приватного стоматолога, деякі послуги якого не зареєстровані;
   г) викладача-репетитора;
   д) пенсіонера, який у людних місцях перепродує цигарки.

3. *Що не є принципом організації ринкової економіки:*
   а) приватна власність;
   б) свобода вибору й підприємництва;
   в) особиста зацікавленість;
   г) конкуренція;
   д) вирішальна роль державних інституцій в господарському штаті.

4. *Якої функції не виконує центральний банк:*
   а) емісія та організація обігу грошей у національній економіці;
   б) контроль за діяльністю комерційних банків;
   в) кредитування комерційних банків;
   г) ліцензування банківської діяльності;
   д) кредитування домогосподарств.

5. *Яку функцію не виконує фондова біржа:*
   а) перерозподіл фінансових потоків між галузями національної економіки;
   б) забезпечення доступу приватним підприємствам та уряду до значних за обсягом фінансових ресурсів;
   в) підтримання на високому рівні ліквідності фінансових активів;
   г) інформування про динаміку ділової активності в країні;
   д) дотримання таємниці щодо цін на фінансові активи.

6. *Which of the following is most likely to be affected by changes in the rate of interest :*
   a) consumer spending;
   b) investment spending;

c) the spending of the government;
d) the exports of the economy.

7. *The discount rate is :*
a) the interest rate the NBU pays on reserves ;
b) the interest rate the NBU charges on loans to banks;
c) the interest rate banks pay on the public deposits;
d)the interest rate the public pays when borrowing from banks.

8. *Which of the following is not a characteristic of competition as the economist sees it :*
a) the widespread diffusion of economic power ;
b) a large number of buyers in product markets;
c) just several sellers of all products;
d) the relatively easy entry in to and exit of producers from industries.

Задача

1. В економіці Багатії вартість національного продукту становить 470 млрд дол. Домогосподарства країни придбали споживчих благ на суму 260 млрд дол. Інвестиційні видатки фірм становили 58 млрд дол. Іноземці купили товарів і послуг Багатії на суму 107 млрд дол. Визначте державні закупівлі товарів і послуг за умови, що весь національний продукт було реалізовано.

Тема 4

РИНКОВА ЕКОНОМІКА

◂ ДРУГЕ заняття ▸

1. Ринкові структури та їхні ознаки:

а) типи ринкових структур;
б) досконала конкуренція. Ефективність ринкового середовища за досконалої конкуренції;
в) монополія та її різновиди. Поведінка монополії;
г) основні ознаки олігополії. Монополістична конкуренція;
д) показники рівня монополізації ринку. Антимонопольне законодавство в Україні та світі.

2. Попит і пропозиція та їх визначники:

а) попит і його види. Шкала і крива попиту. Закон попиту. Визначники попиту;
б) рух по кривій попиту та її переміщення;
в) пропозиція і її види. Шкала та крива пропозиції. Закон пропозиції. Визначники пропозиції;
г) рух по кривій пропозиції та її переміщення.

3. Сутність та дія ринкового механізму:

а) сутність ринкового механізму;
б) взаємодія попиту і пропозиції. Рівноважні ціна і кількість;
в) державне регулювання цін. Максимальні і мінімальні ціни.
г) переваги і недоліки ринкового механізму. Необхідність державного регулювання.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 139-179.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.139 – 179.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

антимонопольна політика – *antitrust policy*
благо індивідуального вжитку – *private good*
благо громадського вжитку – *public good*
величина попиту – *quantity demanded*
величина пропозиції – *quantity supplied*
взаємодія попиту і пропозиції – *interaction demand and supply*
взаємодоповнювані товари – *complementary goods*
взаємозамінювані товари – *substitute goods*
досконала конкуренція – perfect competition
закон попиту – *law of demand*
закон пропозиції – *law of supply*
змовницька олігополія – *collusive oligopoly*
індекс Герфіндаля – *Herfindale index*
конкурентна фірма – *competitive firm*
крива попиту – *demand curve*
монопсонія – *monopsony*
надлишок – *surplus*
недосконала конкуренція – *imperfect competition*
крива пропозиції – *supply curve*
максимальна ціна (стеля цін) – *price ceiling*
мінімальна ціна – *price floor*
монополістична конкуренція – *monopolistic competition*
неспроможність державного сектора – *public-sector failure*
нецінова конкуренція – *nonprice competition*
олігополія – *oligopoly*
олігопсонія – *oligopsony*
ринкова влада – *market power*
ринкова структура – *market structure*
рівноважна кількість – *equilibrium quantity*
побічні наслідки діяльності – *spillover, externalities*
принцип виключення – *exclusion principle*

? *Контрольні запитання*

1. Які причини виникнення природних монополій?
2. Чому в олігополістів є стимули до змови?
3. Які основні ознаки характеризують досконалу конкуренцію? Монополію? Олігополію? Монополістичну конкуренцію?
4. Які основні показники рівня монополізації ринку та інструменти антимонопольної політики?
5. Чому крива попиту є спадною?
6. Які чинники впливають на попит на певне благо?
7. Які чинники впливають на пропозицію блага?
8. Якщо доходи споживачів зростають, чи збільшується попит на всі товари і послуги?
9. Чи завжди у ринковій економіці встановлюється рівноважна ціна?
10. Які основні переваги і слабини ринкового механізму?
11. Як ринковий механізм розв’язує основні проблеми організації економіки?
12. На що здебільшого спрямоване встановлення державою мінімальних цін?
13. Why does a demand curve slope downward?
14. What are the principal kinds of market failures?
15. What are the determinants of demand?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. монополістична конкуренція	1. Ситуація на ринку, коли попит представлений лише одним покупцем, а пропозиція – великою кількістю фірм.	
	2. відкрита монополія	2. Умови, в яких відбувається ринкова конкуренція.	
	3. монопсонія	3. Тип ринкової структури, яку характеризує велику кількість покупців та продавців, стандартизований продукт, відсутність перешкод для входження фірм на ринок та виходу з нього, а також відсутність контролю за ціною.	
	4. закрита монополія	4. Тип ринкової структури, за якої пропозицію на ринку репрезентує одна фірма, що має значний або повний контроль над ціною.	
	5. досконала конкуренція	5. Монополія у галузях національної економіки, де виробництво всієї продукції однією фірмою є економічно обґрунтованим.	
	6. картель	6. Монополія із захистом від конкуренції з допомогою юридичних обмежень.	
	7. природна монополія	7. Монополія, яка не має спеціального захисту від конкуренції.	
	8. олігополія	8. Група виробників, які максимізують прибутки досягненням домовленостей щодо обмеження обсягів продажу та фіксацій цін.	
	9. ринкові структури	9. Тип ринкової структури, за якої пропозицію формує відносно велика кількість продавців, об’єктом купівлі-продажу є диференційований продукт, а входження нових фірм на ринок – відносно легке.	
	10. монополія	10. Тип ринкової структури, яку характеризує наявність кількох великих продавців однорідного чи диференційного продукту.	
	11. закон попиту	11. Товари, попит на які збільшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	12. побічні наслідки діяльності	12. Товари, попит на які зменшується зі збільшенням доходів споживачів.	
	13. чисті громадські блага	13. Товари, для яких існує пряма залежність між зміною ціни на один із них і зміною попиту на інший.	
	14. товари вищої споживчої цінності	14. Офіційно визначена урядом верхня межа ціни, яка нижча, ніж рівноважна.	
	15. величина пропозиції	15. Товари, для яких існує обернена залежність між зміною ціни на один із них і зміною обсягу попиту на інший.	
	16. принцип виключення	16. Ситуація на ринку певного товару або послуги, коли попит і пропозиція збігаються.	
	17. пропозиція	17. Кількість товару, яку хочуть і готові купити потенційні споживачі за певну ціну за інших однакових умов упродовж визначеного проміжку часу.	

№	Термін	Визначення	№
	18. величина попиту	18. Обернена залежність між ціною і величиною попиту на товар або послугу за інших однакових умов.	
	19. індивідуальні блага	19. Графічне зображення залежності між кількістю товару, яку хочуть придбати покупці та різними цінами упродовж певного проміжку часу.	
	20. попит	20. Пряма залежність між ціною і величиною пропозиції товару упродовж певного проміжку часу.	
	21. рівноважна ціна	21. Кількість товару, яку хочуть виготовляти і продавати фірми за певну ціну та інших однакових умов упродовж визначеного періоду часу.	
	22. ринкова рівновага	22. Офіційно встановлена урядом верхня межа ціни, яка перевищує рівень рівноважної.	
	23. закон пропозиції	23. Графічне зображення залежності між ціною товару і тією його кількістю, яку продавці пропонуватимуть за різними цінами упродовж певного часу.	
	24. крива попиту	24. Зв’язок між ціною та кількістю товару, яку виробники хочуть виготовляти і продавати в межах визначеного періоду за інших однакових умов.	
	25. крива пропозиції	25. Зв'язок між ціною та кількістю товару, яку споживачі хочуть і спроможні купувати в межах визначеного періоду за інших однакових умов.	
	26. товари нижчої споживчої цінності	26. Кількість певного товару, який продавці пропонуватимуть для продажу за конкретну ціну впродовж певного проміжку часу.	
	27. ринковий механізм	27. Ціна, що встановлюється на ринку під впливом взаємодії попиту і пропозиції.	
	28. мінімальна ціна	28. Товари або послуги, до яких не можна застосувати принципи виключення та конкурентності у споживанні.	
	29. взаємодоповнювані товари	29. Товари і послуги, до яких можна застосувати принципи виключення та конкурентності у споживанні.	
	30. взаємозамінювані товари	30. Властивості ціни на вільному ринку змінюватися доти, доки ринок не досягне рівноваги.	
	31. максимальна ціна	31. Вигоди або витрати від виробництва чи споживання, які отримують або несуть ті, що не виробляють і не купують.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	A term	A definition	№
	1. price floor	1. A market in which one firm sells a unique product (one for which there are no close substitutes), into which entry is blocked, in which the firm has considerable control over the price at which the product sells, and in which nonprice competition may or may not be found.	
	2. price ceiling	2. A curve showing the amounts of a good or service buyers wish to purchase at various prices during some period of time.	
	3. competition	A curve showing the amounts of a good or service sellers (a seller) will offer to sell at various prices during some period.	
	4. pure monopoly	3. A legally established maximum price for a good or service.	
	5. law of demand	4. Goods and services for which there is an inverse relationship between the price of one and the demand for other.	
	6. law of supply	5. The presence in a market of a large number of independent buyers and sellers and the freedom of buyers and sellers to enter and leave the market.	
	7. complementary goods	6. The direct relationship between the price and the quantity supplied of a good or service during some period of time.	
	8. substitute goods	7. A good or service whose consumption increases (decreases) when income increases (decreases); price remaining constant.	
	9. normal good	8. The price in a competitive market where the quantity demanded and the quantity supplied are equal; where there is neither a shortage nor a surplus, and where there is no tendency for price to rise or fall.	
	10. equilibrium price	9. Goods and services for which there is a direct relationship between the price of one and the demand for other.	
	11. demand curve	10. A legally determined price above the equilibrium price.	
	12. supply curve	11. The inverse relationship between the price and the quantity demanded of a good or service during some period of time.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Яке твердження щодо олігополії неправильне:*
   а) фірми-олігополісти схильні до укладання таємних угод про контроль над ринком;
   б) вхід в олігопольну галузь пов'язаний з чималими витратами;
   в) олігополісти можуть утримувати ціни на дуже низькому рівні для недопущення на ринок конкурентів;
   г) фірма-олігополіст байдужа до інновацій;
   д) зниження цін однією фірмою спричинює зниження цін рештою фірм олігопольної галузі.

2. *Яке твердження щодо монополії неправильне:*
   а) пропозицію на ринку репрезентує єдина фірма продавець;
   б) заблоковане входження інших фірм на ринок;
   в) значний або повний контроль фірми над ціною;
   г) пропонований фірмою товар є однорідним (стандартизованим);
   д) можлива нецінова конкуренція у формі реклами.

3. *Якщо збільшення доходу спричинило збільшення попиту на певний товар, то він є:*
   а) товаром нижчої споживчої цінності;
   б) товаром-замінником;
   в) проміжним продуктом;
   г) товаром вищої споживчої цінності;
   д) чистим громадським благом.

4. *Що може спричинити зменшення попиту на товар А:*
   а) збільшення кількості покупців цього товару;
   б) зменшення пропозиції товару *А*;
   в) очікування зростання цін на товар *А*;
   г) зростання цін на товари - замінники товару *А*;
   д) зменшення доходів споживачів.

5. *До чинників, що не впливають на попит на товар, належать:*
   а) доходи споживачів;
   б) смаки й уподобання;
   в) ціни взаємозамінюваних і взаємодоповнюваних товарів;
   г) пропозиція товару;
   д) сподівання споживачів.

6. *Чисті громадські блага відрізняються від благ індивідуального вжитку тим, що:*
   а) до них можна застосувати принцип виключення;
   б) вони подільні;
   в) їх легко продати індивідуальним покупцям;
   г) у приватних підприємств є сильні стимули для виробництва громадських благ;
   д) до них не можна застосувати принцип конкурентності у споживанні.

7. *If two goods are substitutes for each other, an increase in the price of one will necessarily:*
   a) decrease the demand for the other;
   b) increase the demand for the other;
   c) decrease the quantity demanded of the other;
   d) increase the quantity demanded of the other.

8. *The income of a consumer decreases and his/her demand for a particular good increases. It can be concluded that the good is:*
   a) normal;
   b) inferior;
   c) a substitute;
   d) a complement.

Задачі

1. Обсяг продажу фірми *A* становить 25 млн. грн., фірми *B* – 20 млн., *C* – 15 млн., *E* – 10, *F* – 10 млн. грн. Визначте коефіцієнт концентрації ринку та індекс Герфіндаля.

2. На ринку товару *A* частка фірми *C* становить 30%, фірми *D* – 20, *E* – 20, *F* – 25, *G* – 5%. На ринку товару B частка цих фірм становлять, відповідно, 16,18,12,20 і 34%. Скориставшись такими показними, як коефіцієнт концентрації ринку та індекс Герфіндаля, визначте, котрий із ринків монополізованіший.

3. Попит описує функція *d=20-p*, а пропозицію – функція *s=4p-5*. Визначте рівноважну ціну та обсяг рівноваги.

4. Функція попиту для деякого товарного ринку має вигляд: *d=10-p*, а функція пропозиції: *s=2p-2*. Яка ситуація складеться на ринку, якщо уряд запровадить:
   а) мінімальну ціну, $p_1=5$;
   б) максимальну ціну, $p_2=3$.

5. Assume, that demand for a commodity is represented by the equation *P=10-0,2Qd* and supply by the equation *P=2+0,2Qs*. Solve the equation to determine equilibrium price and equilibrium quantity.

Тема 5

ЕКОНОМІЧНІ СУБ'ЄКТИ

◂ ПЕРШЕ заняття ▸

1. Держава як економічний суб'єкт:

а) державні інститути і економічна система. Еволюція поглядів на роль держави в економіці;

б) інструменти впливу держави на економіку. Традиційні економічні функції держави;

в) нові економічні функції держави. Стабілізаційна політика;

г) державний сектор у національній економіці та методи його створення.

2. Державні фінанси:

а) необхідність та функції державних фінансів;

б) державний бюджет. Доходи державного бюджету. Податки та їхні види. Крива Лафера;

в) державні видатки. Дефіцит бюджету та способи його збалансування.

3. Державний борг та його наслідки:

а) суть і складники державного боргу. Рівень державного боргу країни;

б) вплив державного боргу на національну економіку;

в) зовнішня заборгованість. Криза зовнішньої заборгованості. Дефолт. Напрями полегшення тягаря зовнішньої заборгованості.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 180-192; 559-568.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.58-63.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

акцизний збір – *excise tax*
бюджетний надлишок – *budget surplus*
змішана економіка – *mixed economy*
зовнішній борг – *external debt*

виплати на підтримання рівня життя – *welfare payments*
витрати переливу, побічні витрати – *spillover cost*
державний борг – *public debt*
уникнення податків – *tax evasion*
середня ставка оподаткування – *average tax rate*
державний бюджет – *state budget*
державний сектор – *public sector*
державні видатки – *government expenditures*
державні доходи (надходження) – *government revenues*
державні заощадження – *public saving*
державні запозичення – *public borrowing*
державні фінанси – *public finance*
економічна роль держави – *economic role of government*
забруднення довкілля – *environmental pollution*
зовнішньоекономічна політика – *trade policy*
крива Лафера – *Laffer curve*
непрямі податки на бізнес – *indirect business taxes*
податкова система – *tax system*
перерозподіл доходів – *income redistribution*
податкові пільги – *tax subsidy*
податок на заробітну плату – *payroll tax*
податок з прибутку корпорацій – *corporate income tax*
податок з продажу – *sales tax*
податок на спадщину і дарування – *death and gift tax*
подвійне оподаткування – *double taxation*
політика доходів – *incomes policy*
сеньйораж – *seigniorage*
фінансовий рік – *financial year*
фіскальна політика – *fiscal policy*

? Контрольні запитання

1. Які традиційні функції виконує держава?
2. Що відображає крива Лафера?
3. За допомогою яких заходів уряд може коригувати витрати переливу?
4. Які нові економічні функції виконує держава?
5. Чи завжди вищі податкові ставки забезпечують більші податкові надходження?
6. Чому пропорційна система оподаткування відтворює нерівність у розподілі доходів між домогосподарствами?
7. Чи може державний борг спричиняти банкрутство держави?
8. Як може уряд фінансувати дефіцит державного бюджету?
9. Які основні причини виникнення кризи зовнішньої заборгованості?
10. Чи збільшує інфляція реальну вартість номінального державного боргу?
11. Які основні напрями видатків державного бюджету?
12. Чи може країна полегшити свою зовнішню заборгованість в сучасних умовах?
13. What is the difference between the budget deficit and the public debt?
14. What is the difference between avoiding taxes and evading them?
15. Why might higher tax rates or new taxes be needed for the Ukrainian government? What options might be considered?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. державний бюджет	1. Виплати урядом особі або домогосподарству грошей (товарів і послуг), взамін яких платник нічого не отримує.	
	2. мито	2. Величина податку на одиницю оподаткування.	
	3. державні закупівлі	3. Обов'язкові платежі в державний бюджет у визначеному законодавством порядку.	
	4. трансферні платежі	4. Видатки уряду на придбання товарів і послуг.	
	5. дефолт	5. Непрямий податок що накладають на кожну одиницю товару.	
	6. непрямі податки	6. Усе те, з чого стягується податок (заробітна плата, прибуток підприємства тощо).	
	7. зовнішня заборгованість	7. Баланс доходів і видатків держави за певний проміжок часу (як правило, за рік).	
	8. середня податкова ставка	8. Графічне зображення залежності між податковими ставками і податковими надходженнями.	
	9. податкова ставка	9. Податки, які накладають на товари і послуги.	
	10. податки	10. Податки, які накладають безпосередньо на індивідів та фірми.	
	11. структурна політика	11. Податок, за якого середня ставка оподаткування вища для осіб з вищими доходами.	
	12. стабілізаційна політика	12. Відношення суми податків до величини доходів фірм та домогосподарств.	
	13. протекціонізм	13. Податок, середня ставка якого не змінюється.	
	14. індивідуальний акциз	14. Податок на імпортні товари.	
	15. прогресивний податок	15. Заходи держави, спрямовані на зміну обсягу національного виробництва, доходів, рівня зайнятості, інфляції та інших параметрів національної економіки.	
	16. сеньйораж	16. Політика захисту національних виробників від конкуренції іноземних товарів.	
	17. суб'єкти оподаткування	17. Відмова країни обслуговувати свої зовнішні борги, зокрема здійснювати чергові виплати з боргу.	
	18. внутрішній борг	18. Додаткова емісія грошей для збалансування дефіцитного державного бюджету.	
	19. реструктуризація боргу	19. Заборгованість держави домогосподарствам і фірмам даної країни.	
	20. об'єкт оподаткування	20. Зміна строку або умов сплати зовнішнього боргу.	
	21. прямі податки	21. Різниця між доходами державного бюджету і державними видатками.	
	22. крива Лафера	22. Фізичні та юридичні особи, що сплачують податки.	
	23. пропорційний податок	23. Заборгованість держави іноземним громадянам, фірмам, урядам, міжнародним фінансовим організаціям.	

№	Термін	Визначення	№
	24. дефіцит (профіцит) бюджету	24. Система заходів уряду, спрямованих на створення умов для усталеного економічного зростання у тривалому періоді через перебудову структури національної економіки.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1.budget deficit	1. Private or public debt owed to foreign citizens, firms, and institutions.	
	2.internally held public debt	2. A tax levied on the production of a specific product or on the quantity of the product purchased.	
	3.excise tax	3. A tax on imported goods and services.	
	4.tariff	4. An excess of government expenditures above tax revenues in a particular year.	
	5.tax	5. Public debt owed to (Ukraine government securities owned by) Ukrainian citizens, firms and institutions.	
	6.proportional tax	6. A tax such that the average tax rate increases as the taxpayer's income increases and decreases as income decreases.	
	7.progressive tax	7. A curve showing the relationship between tax rates and the tax revenues of government and on which there is a tax rate (between zero and 100 percent) where tax revenues are a maximum).	
	8.public debt	8. A nonvoluntary payment of money (or goods and services) to a government by a household or firm for which the household or firm receives no good or service directly in return.	
	9.Laffer curve	9. A tax such that the average tax rate remains constant as the taxpayer's income increases and decreases.	
	10. external debt	10. The total amount owed by the government (to the owners of government securities) and equal to the sum of its past budget deficits (less its budget surpluses).	

Виберіть правильну відповідь

1. Що не належить до податкової системи:

а) суб'єкти і об'єкти оподаткування;
б) одиниця виміру об'єкта оподаткування;
в) акцизний збір;
г) увізне мито;
д) платежі за комунальні послуги.

2. Яке твердження неправильне:

а) однією з основних традиційних економічних функцій держави є створення правової бази;

б) найновішою економічною функцією держави є стабілізація національної економіки;
в) важливою економічною функцією держави є захист конкуренції;
г) економічна діяльність держави може спричиняти зниження ефективності функціонування національної економіки;
д) у ринковій економіці не виникає проблеми збуту вироблених товарів і послуг.

3. Зовнішня заборгованість країни – це наслідок:
а) прямих зовнішніх інвестицій в економіку країни;
б) продажу матеріальних активів іноземцям;
в) позичання країною коштів за кордоном та продажу фінансових активів за кордон;
г) правильні відповіді – б, в;
д) правильні відповіді – а, в.

4. Що не є важливою економічною функцією держави у ринковій системі:
а) створення правової бази економіки та надання соціальних послуг;
б) захист конкуренції;
в) перерозподіл ресурсів і доходів;
г) розв'язання основних проблем організації економіки;
д) стабілізація національної економіки.

5. Which of the following is characteristic of public goods:
a) they are indivisible;
b) they are sold in competitive markets;
c) they are subject to the exclusive principle;
d) they can be produced only if large spillover costs are incurred.

6. Which of the following is the largest source of the tax revenues of the Ukrainian government?
a) excise taxes;
b) property taxes;
c) personal income tax;
d) value-added tax.

Задачі

1. В економіці Багатії дві фірми – автомобільна і харчова. Автомобільна фірма виготовила 10 000 легкових автомобілів, які продала за 180 тис. грн кожний. Витрати автомобільної фірми становили 600 млн грн, в тому числі заробітна плата, яку виплачено працівникам – 250 млн грн. Харчова компанія виробила і продала продукції на 400 млн грн. Податкова система Багатії передбачає пропорційне оподаткування доходів фізичних осіб за ставкою 20%. Доходи домогосподарств від майна (дивіденди, рента,

процент та ін.) дорівнювали 60 млн грн. Фірми і домогосподарства сплатили непрямих податків на суму 58 млн грн. Податок з прибутку сплачували за ставкою 30%. Визначте податковий тягар у Багатії, який вимірюють середньою податковою ставкою.

2. Уявімо, що в Бідасії перші 500 дол. доходу не обкладають податками. Доходи від 500 до 1 000 дол. оподатковують за ставкою 20%, від 1 000 до 1 500 дол. – 30%, а понад 1 500 дол. – 40%. Якщо Ваш дохід становить 1 800 дол., яку суму Ви сплатите у вигляді податку? Визначте середню податкову ставку. Чи є прогресивною така система оподаткування?

Тема 5

ЕКОНОМІЧНІ СУБ'ЄКТИ

◂ ДРУГЕ заняття ▸

1. **Суть і ознаки фірми. Капітал і прибуток підприємства:**
   а) суть та ознаки фірми. Розміри фірм та підприємств. Переваги і слабини великих підприємств і фірм;
   б) організаційно-правові форми фірм;
   в) основний і оборотний капітал. Фізичне і моральне зношення капіталу. Амортизація. Інвестиції;
   г) види витрат виробництва. Напрями обліку бухгалтерських витрат. Постійні і змінні витрати. Граничні витрати;
   д) суть і види виторгу фірми. Економічний і бухгалтерський прибуток.

2. **Доходи, видатки і заощадження домогосподарств:**
   а) домогосподарство і його доходи. Грошові і натуральні доходи. Особисті і використовувані доходи;
   б) бюджет домогосподарства. Основні напрями видатків домогосподарств;
   в) чинники, що впливають на споживання. Поведінка споживача;
   г) заощадження та майно домогосподарств. Мотиви заощадження. Диверсифікація активів;
   д) особливості споживання і заощадження домогосподарств в Україні.

3. **Економічна нерівність і соціальний захист населення:**
   а) диференціація доходів домогосподарств. Особистий розподіл доходів. Бідність і багатство;
   б) показники диференціації доходів населення. Крива Лоренца. Коефіцієнт Джині. Показники диференціації доходів в Україні;
   в) політика соціального захисту населення.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 193 – 221.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.64 – 77.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

активи – *assets*
акція – *stock*
активи вищої цінності – *luxury assets*
активи нижчої цінності – *necessity*
бухгалтерський прибуток – *accounting profit*
велике підприємство (фірма) – *big business*
використовуваний дохід – *disposable income*
виробничі будівлі і споруди – *structures*
витрати на капітал – *cost of capital*
витрати на одиницю продукції – *unit cost*
витрати на робочу силу – *labor cost*
від'ємні заощадження – *dissaving*
гранична схильність до споживання – *marginal propensity to consume (MPC)*
граничні витрати – *marginal cost*
домогосподарство – *household*
економічний прибуток – *economic profit*
загальний виторг (загальний дохід) – *total revenue*
загальні (валові) витрати – *total cost*
злиття – *merger*
заощадження – *saving*
заробітна плата – *wage*
заробіток – *earning*
зароблений дохід – *earned income*
застережні заощадження – *precautionary saving*
компанія з обмеженою відповідальністю – *limited-liability company*
корпорація – *corporation*
курси акцій – *stock prices*
ліквідність – *liquidity*
майно (багатство) – *wealth*
майнові доходи – *property income*
надлишкові виробничі потужності – *excess capacity*
незавершене будівництво – *work in process*
нерівність доходів – *income inequality*
необмежена відповідальність – *unlimited liability*
норма амортизації – *depreciation rate*
обмежена відповідальність – *limited liability*
облігація – *bond*
одноосібна власність – *sole proprietorship*
особистий дохід – *personal income*
особисті заощадження – *personal saving*
партнерство – *partnership*
пасиви (зобов'язання) – *liability*
підприємництво – *entrepreneurship*
підприємницький хист – *entrepreneurial ability*
підприємство – *plant*
позичкове обмеження – *borrowing constraint*
поріг бідності – *poverty line*
поточна вартість – *present value*
рівень бідності – *poverty rate*
середня схильність до споживання – *average propensity to consume (APC)*
спільне підприємство – *joint venture*
точка нульового заощадження – *break-even point*
фірма – *firm*
чисті інвестиції – *net investment*

? *Контрольні запитання*

1. Які основні ознаки фірми у ринковій економіці?
2. Що таке "підприємство"?
3. Що розуміють під фізичним і моральним зношенням капіталу?
4. Які чинники впливають на розміри підприємств?
5. У чому полягають слабини великих підприємств?

6. Які основні організаційно-правові форми ділових підприємств? Які основні чинники визначають споживання домогосподарств?
7. Що впливає на вибір домогосподарством активу для заощадження?
8. Які чинники призвели до посилення диференціації доходів домогосподарств в умовах ринкової трансформації економіки України?
9. Які основні джерела доходів вітчизняних домогосподарств?
10. Чому домогосподарствам доцільно диверсифікувати активи?
11. Які основні напрями соціального захисту населення?
12. Should society attempt to equalize income or economic opportunities?
13. What is the difference between a functional and a personal distribution of income?
14. What is the difference between a plant and a firm? Between a firm and an industry?
15. What are the principal advantages and disadvantages of each type of the three legal forms of business organization?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. постійні витрати	1. Правова форма фірми, яка юридично відокремлена від тих, хто нею володіє.	
	2. рівень прибутку	2. Додаткові витрати, пов'язані зі збільшенням виробництва одиниці продукції.	
	3. основний капітал	3. Сума постійних і змінних витрат.	
	4. загальні витрати	4. Частина капіталу, яка тривалий час бере участь у виробництві і переносить свою вартість на готовий продукт частинами залежно від його зношення.	
	5. оборотний капітал	5. Втрата засобами праці своєї вартості ще до закінчення строку служби.	
	6. амортизація	6. Правова форма фірми, що об'єднує двох або більше власників, які погоджуються розподілити між собою прибутки чи збитки фірми у певній пропорції.	
	7. конгломерат	7. Втрата основними засобами їхніх фізичних якостей під впливом хімічних, механічних, фізичних, біологічних процесів.	
	8. змінні витрати	8. Загальний виторг фірми за вирахуванням її економічних витрат.	
	9. корпорація	9. Різниця між виторгом і явними витратами фірми.	
	10. економічний прибуток	10. Добуток кількості проданого продукту та ціни, за яку він проданий.	
	11. партнерство	11. Фірма, якою володіє окрема особа.	
	12. граничні витрати	12. Витрати на одиницю продукції.	
	13. середні витрати	13. Витрати, розміри яких не залежать від обсягу виробленої продукції.	

№	Термін	Визначення	№
	14. рівень рентабельності	14. Витрати, абсолютна величина яких збільшується (зменшується), коли фірма збільшує (зменшує) свій обсяг продукції.	
	15. фізичне зношення капіталу	15. Відношення суми прибутку до вартості основного та оборотного капіталу, виражена у відсотках.	
	16. витрати	16. Вартість ресурсів, залучених до виготовлення кінцевої продукції фірми.	
	17. одноосібне володіння	17. Фірма, яка виробляє широкий асортимент різних товарів і послуг для продажу на ринку.	
	18. бухгалтерський прибуток	18. Відношення прибутку від реалізації продукції до витрат на її виробництво.	
	19. виторг	19. Частина капіталу, яка в процесі виробництва втрачає свою натуральну форму і бере участь в одному виробничому процесі.	
	20. моральне зношення капіталу	20. Грошове вираження величини зношення основних засобів.	
	21. крива Лоренца	21. Продукція вироблена домогосподарствами для власного споживання.	
	22. диверсифікація	22. Неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників.	
	23. ліквідне обмеження	23. Графічне зображення ступеня рівності розподілу доходу.	
	24. натуральні доходи	24. Заробітна плата скорегована на інфляцію.	
	25. децильний коефіцієнт	25. Сума зароблених і отриманих домогосподарствами грошових коштів та продуктів за певний період часу, – як правило, за рік.	
	26. середня схильність до заощадження	26. Надання життєвих благ соціально-вразливим групам населення.	
	27. реальна заробітна плата	27. Відношення між середніми доходами 10% найбільш високооплачуваних громадян і середніми доходами 10% найменш забезпечених.	
	28. диференціація доходів	28. Відсоток населення країни з доходами, що нижчі від офіційної межі бідності.	
	29. від'ємні заощадження	29. Рівень використовуваного доходу, за якого домогосподарства витрачають на споживання весь свій дохід.	
	30. соціальна допомога	30. Неможливість для споживача перемістити свій майбутній дохід для розширення поточного споживання.	
	31. особисті заощадження	31. Заощадження домогосподарств за рівня доходів, що нижчий від порогового.	
	32. особисті доходи	32. Частка споживання у використовуваному доході.	
	33. пороговий дохід	33. Здатність активу швидко і без втрати вартості перетворюватися на готівку.	
	34. заощадження	34. Володіння багатьма активами, що зменшує для заощадника загальний ризик утрат.	
	35. середня схильність до споживання	35. Заощадження домогосподарств.	

№	Термін	Визначення	№
	36. рівень бідності	36. Частка заощадження у використовуваному доході.	
	37. ліквідність активу	37. Частина використовуваного доходу, що не витрачається на споживання.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. poverty rate	*1.* The unequal distribution of economy's total income among persons or families.	
	2. Lorenz curve	*2.* The percentage of the population with incomes below the official poverty income established by the government.	
	3. poverty	*3.* The manner in which the economy's personal or disposable income is divided among different households.	
	4. personal distribution of income	*4.* Spending for consumer goods and services in excess of disposable income; the amount by which personal consumption expenditures exceed disposable income.	
	5. income inequality	*5.* A restriction on the amount a person can borrow from financial institutions; also called a liquidity constraint.	
	6. precautionary saving	*6.* The limit that income places on expenditures.	
	7. borrowing constraint	*7.* The sum of private and public saving.	
	8. national saving	*8.* The holding of many risky assets.	
	9. budget constraint	*9.* A curve showing a distribution of income in an economy; cumulated percentage of income receivers is measured along the horizontal axis and cumulated percentage of income is measured along the vertical axis.	
	10. diversification	*10.* A situation in which the basic needs of an individual or family exceed the means to satisfy them.	
	11. dissaving	*11.* The extra saving that results from uncertainty regarding, for example, longevity or future income.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Що не є істотною ознакою фірми:*
   а) відособлене майно;
   б) майнова відповідальність;
   в) наявність ідентифікаційних ознак;
   г) оперативно-господарська й економічна ефективність;
   д) соціальна ефективність.

2. *Хто ухвалює рішення про банкрутство підприємства:*
   а) власник підприємства;
   б) кредитори;
   в) суд;
   г) орган влади, який зареєстрував підприємство;
   д) усі відповіді неправильні.

3. *Що характеризує корпорацію:*
   а) зазвичай невеликий обсяг виробництва і незначний асортимент продукції;

б) простота утворення та реєстрації;
в) співвласники несуть лише обмежену відповідальність за борги чи зобов'язання корпорації;
г) невелика кількість державних обмежень, що регулюють її діяльність;
д) прибутки розподіляють серед обмежених і необмежених партнерів за наперед визначеним співвідношенням.

4. *Номінальна й реальна заробітна плата можуть змінюватися:*
а) тільки в одному напрямі;
б) тільки в протилежних напрямах;
в) як в одному, так і в протилежних напрямах;
г) і номінальна, і реальна зарплата ніколи не змінюються;
д) усі відповіді неправильні.

5. *Диференціація доходів населення:*
а) є недоліком певної економічної системи;
б) простежується в усіх економічних системах;
в) є неминучою, але держава може цілком її усунути;
г) є результатом неправильної економічної поведінки окремих суспільних груп;
д) усі твердження неправильні.

6. *Який показник найповніше характеризує рівень життя:*
а) коефіцієнт участі у робочій силі;
б) номінальні особисті доходи на душу населення;
в) натуральні доходи;
г) реальні використовувані доходи на душу населення;
д) номінальна заробітна плата.

7. *Absolute or total equality in an income distribution would appear on a Lorentz-curve chart as a :*
a) curved line well bowed out from the diagonal;
b) curved line close to the diagonal;
c) right-angled line;
d) 45º diagonal line;
e) none of the preceding.

8. *Five people own equal shares in a partnership. Unlimited liability holds that each of those five people is responsible for:*
a) 20 percent of the partnership debts, up to the amount he or she has invested in the business:
b) 20 percents of the partnership's debts, no matter how large the amount;
c) 100 percent of the partnership's debts, no matter how large the amount;
d) a percentage of the partnership's debts, determined by initial the ownership share;
e) none of the partnership's debts.

9. *The term ,,limited liability" is frequently used in enumerating the characteristics of a corporation. It means that:*
   a) any officer of the corporation is strictly limited in his or her ability to speak for the corporation and commit it to any liability;
   b) once shareholders have paid for their stock, they have no further financial obligations, regardless of how much trouble the corporation gets into;
   c) the corporation's liability to pay dividends to its stockholders is a limited one, since it need pay them only if it has earned a profit;
   d) there are certain obligations which a corporation can legally refuse to pay;
   e) the corporation has only a limited obligation to meet claims made by any single person or firm against it.

Задачі

1. У галузі функціонує 50 фірм. У кожної фірми граничні витрати при виготовленні 7 одиниць продукції в місяць становлять 10 грн, восьми одиниць – 12 грн, дев'яти одиниць – 15 грн. Ринкова ціна одиниці продукції – 12 грн. Обчисліть обсяг продукції галузі в місяць.

2. Фірма виробляє 1000 одиниць продукції. Середні змінні витрати дорівнюють 4 грн, а середні постійні – 1 грн. Визначте загальні витрати фірми.

3. Використовуваний дохід дорівнює 5 000 грн, і на споживання витрачають 4 000 грн. За доходу у 8 000 грн величина споживання становить 6 000 грн. Визначте *MPC* і *MPS*.

4. Assume Peter, Carol, Steve, Olga and Sophy receive incomes of 5000; 2500; 2250; 1750; 1500 *UAH* respectively. Construct and interpret a Lorenz curve for this five-person economy. What percentage of total income is received by the richest and by the poorest quintiles?

Тема 6

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

◂ ПЕРШЕ заняття ▸

1. Валовий внутрішній продукт як основний показник обсягу виробництва країни:

а) національне рахівництво;

б) валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний і реальний ВВП;

в) обчислення ВВП. Додана вартість.

2. Методи обчислення ВВП:

а) валовий внутрішній продукт як сума видатків;

б) ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки. ВВП як сума доданої вартості;

в) інші показники обсягу національного виробництва. Валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП);

г) національний дохід. Особистий дохід. Використовуваний дохід.

3. Показники рівня розвитку та функціонування національної економіки:

а) економічний розвиток країни і його рівень;

б) показники ефективності використання факторів виробництва;

в) темпи зростання національної економіки.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 256 – 267; 286 – 288; 331 – 333.
2. *Панчишин С. М.* Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005. – С. 49 – 62; 141 – 149; 156 – 158; 165 – 177.
3. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.87 – 109.
4. *Панчишин С. М.* Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 16 – 27.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

базовий рік – *base year*
ВВП-розрив – *GDP gap*
використовуваний дохід – *disposable income*
державні видатки – *government expenditures*
додана вартість –*value added*
доходи некорпоративного сектора – *proprietor's income*
заборонені види економічної діяльності – *illegal economic activities*
загальні видатки, загальна сума видатків – *total spending (expenditures)*
зміни у запасах – *changes in inventories*
інвестиційні видатки – *investment spending*
кінцеві товари і послуги – *final goods*
майновий податок – *property tax*
майнові доходи – *property income*
незавершене виробництво – *work in process*
нерезидент – *non-resident*
нерозподілений прибуток корпорацій – *undistributed corporate profit*
особистий дохід – *personal income*
особисті видатки на споживання – *personal consumption expenditures*
податок на додану вартість – *value-added tax*
подвійне оподаткування – *double taxation*
подвійний рахунок – *multiple counting*
подушний ВВП – *GDP per capita*
приписана вартість – *imputed value*
проміжні товари – *intermediate goods*
реальний валовий внутрішній продукт – *real gross domestic product*
споживчі видатки – *consumption expenditures*
трансферні (передавальні) платежі – *transfer payments*
трудовий дохід – *labor income*
фактичний ВВП – *actual GDP*
чистий внутрішній продукт – *net domestic product*
чистий експорт – *net exports*

? Контрольні запитання

1. Який найзагальніший показник обсягу національного виробництва?
2. Чи завжди сукупні видатки у національній економіці дорівнюють сукупному доходові?
3. У яких одиницях вимірюють реальний ВВП?
4. Які основні компоненти обчислення ВВП за розподільним методом?
5. Чому в Україні розширюються масштаби натуральної економіки?
6. Чи належить до чистих інвестицій заміна зношеного верстата на новий?
7. У чому полягає відмінність між географічною та економічною територією країни?
8. Як зміна запасів у національній економіці впливає на ВВП?
9. З чого випливає рівність заощаджень та інвестицій?
10. У чому полягає відмінність між ВВП і ВНП?
11. Як обчислюють національний дохід?
12. Як обчислюють ланцюгові темпи приросту?
13. Of what use is national income accounting to the economist and to the policy makers in the economy?
14. Why does GDP exclude nonproductive transactions?

15. How do you define a static, an expanding, and a declining economy? What is the relationship between gross investment and the capital consumption allowance in these three economies?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. амортизація	1. Товари і послуги, які використовують для подальшого оброблення чи перероблення.	
	2. інвестиційні видатки	2. Сума всіх факторних доходів резидентів.	
	3. додана вартість	3. Видатки фірм на закупівлю машин, устаткування, інструментів, виробничих будівель тощо.	
	4. ВВП - розрив	4. Валовий внутрішній продукт, обчислений у постійних цінах.	
	5. чисті інвестиції	5. Валовий внутрішній продукт, обчислений у поточних цінах.	
	6. споживчі видатки	6. Товари і послуги, які купують для споживання, а не для перепродажу чи подальшого перероблення.	
	7. національний дохід	7. Врахування вартостей проміжних товарів і послуг у валовому внутрішньому продукті.	
	8. реальний ВВП	8. Різниця між валовими і чистими інвестиціями.	
	9. капіталовіддача (фондовіддача)	9. Незареєстрована економічна діяльність.	
	10. природний ВВП	10. Різниця між вартістю вироблених фірмою товарів і послуг та вартістю матеріалів, що придбані у постачальників.	
	11. номінальний ВВП	11. Видатки уряду та місцевих органів влади на купівлю кінцевих продуктів і на наймання працівників у державний сектор.	
	12. державні закупівлі товарів і послуг	12. Видатки домогосподарств на купівлю товарів тривалого й короткострокового вжитку та на оплату послуг.	
	13. економічна територія	13. Приріст капіталу понад його зношення в національній економіці за певний період часу, як правило, за рік.	
	14. енергомісткість	14. Різниця між природним і фактичним ВВП.	
	15. тіньова економіка	15. Величина валового внутрішнього продукту за природної норми безробіття	
	16. подвійний рахунок	16. Відношення кількості спожитої у виробництві енергії до виготовленої продукції.	
	17. кінцеві товари і послуги	17. Рівність та збалансованість між окремими параметрами національної економіки.	
	18. продуктивність праці	18. Ринкова вартість усіх кінцевих товарів і послуг вироблених у межах економічної території країни протягом певного періоду часу, як правило, року.	
	19. макроекономічна пропорція	19. Територія, на яку поширюються повноваження уряду країни і в межах якої людські ресурси та інші фактори виробництва, товари і гроші можуть вільно переміщуватися.	

№	Термін	Визначення	№
	20. валовий внутрішній продукт	20. Відношення ВВП до чисельності зайнятих.	
	21. проміжні товари і послуги	21. Відношення валового внутрішнього продукту країни до вартості її капіталу.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. durable good	1. Estimate of the amount of capital worn out or used up (consumed) in producing the gross domestic product; also called depreciation.	
	2. expenditures approach	2. Gross (or net) domestic product; total output of final goods and services produced in the economy.	
	3. intermediate goods	3. A consumer good with an expected life (use) of 3 or more years.	
	4. inventories	4. The method which adds all expenditures made for final goods and services to measure the gross domestic product.	
	5. per capita GDP	5. The total market value of all final goods and services produced within a country in 1 year.	
	6. value added	6. Products which are purchased for resale or further processing in manufacturing.	
	7. final goods and services	7. Goods which have been produced but are still unsold.	
	8. consumption of fixed capital	8. Gross domestic product per person.	
	9. domestic output	9. The market value of a firm's output less the value of the inputs which it has purchased from others.	
	10. gross domestic product (GDP)	10. Goods and services which have been purchased for final use and not for resale or further processing or manufacturing.	
	11. disposable income	11. All income earned by citizens of a particular nation for their current contributions to production within the nation or abroad.	
	12. personal income	12. Gross domestic product less the part of the year's ouput which is needed to replace the capital goods worn out in producing the output.	
	13. net domestic product	13. All income received by households whether earned or unearned (transfer payments).	
	14. national income	14. Personal income less personal taxes; income available for personal consumption expenditures and personal saving.	

Виберіть правильну відповідь

1. *При обчисленні ВВП подвійний рахунок виникає тоді, коли підсумовують:*
   а) додану вартість, створену на всіх стадіях виробництва товарів і послуг;
   б) вартість лише кінцевих товарів і послуг;
   в) вартість кінцевих та проміжних товарів і послуг;
   г) вартість приросту запасів у даному році;

д) державні закупівлі товарів і послуг.

2. *ВВП як показник занижує обсяг національного виробництва, бо не враховує:*
   а) державних закупівель товарів і послуг;
   б) збільшення запасів на кінець року;
   в) тієї частина продукції, яка вироблена з допомогою факторів, що належать іноземцям;
   г) результатів економічної діяльності у натуральному господарстві;
   д) усі відповіді неправильні.

3. *За інших умов ВВП збільшиться, коли:*
   а) імпорт товарів збільшиться;
   б) експорт товарів зменшиться;
   в) державні трансферні платежі збільшаться;
   г) запаси на кінець року збільшаться;
   д) приватні трансферні платежі збільшаться.

4. *Яке твердження неправильне:*
   а) у ВВП не враховують продаж уживаних речей;
   б) усі підприємства, створені відповідно до законодавства країни та здійснюють виробничу діяльність на її території, належать до її резидентів;
   в) ВВП як сума доходів містить непрямі податки на бізнес;
   г) валові інвестиції містять чисті інвестиції та амортизацію;
   д) у ВВП як сумі доходів враховують трансферні платежі.

5. *У якому випадку сукупні видатки в економіці не дорівнюють сукупному доходові:*
   а) якщо експорт не дорівнює імпортові;
   б) якщо зміни у запасах є від'ємною величиною;
   в) якщо державний бюджет має надлишок;
   г) якщо чисті інвестиції є від'ємною величиною;
   д) усі відповіді неправильні.

6.Gross domestic product can be measured as the sum of:
   a) consumption, investment, government, purchases, and net exports;
   b) consumption, transfer payments, wages, and profits;
   c) investment, wages, profits, and intermediate production ;
   d) final goods and services, intermediate goods, transfer payments, and rent.

Задачі

1. Реальний ВВП у базовому році становив 200 млрд грн. Номінальний ВВП у поточному році збільшився до 280 млрд грн. Рівень цін за цей період зріс на 25 %. Визначте абсолютний приріст реального ВВП у поточному році.

2. Нижче перелічено компоненти валового внутрішнього продукту Багатії за певний рік (млрд грн):

Особисті видатки на споживання *50*
Чисті інвестиції *6*
Державні закупівлі товарів і послуг *20*
Рента *3*
Прибуток акціонерних підприємств *10*
Відрахування на споживання капіталу *16*
Процент *8*
Непрямі податки на бізнес *4*
Заробітна плата *42*
Трансферні платежі *6*
Доходи індивідуальних власників *12*
Чистий експорт *3*
Чисті іноземні факторні доходи, зароблені за кордоном *2*

а) Обчисліть ВВП як суму видатків і суму доходів.
б) Внесіть відповідні поправки до ВВП, щоб отримати валовий національний продукт.
в) Обчисліть національний дохід (1) вирахуванням відповідних компонентів із валового національного продукту і (2) додаванням доходів, що становлять національний дохід.

3. Given the following national income accounting data, compute:
a) *GDP*; b) *NDP* and c) *NI*. All figures are in billions.

Compensation of employees *194.2*
US exports of goods and services *17.8*
Consumption of fixed capital *11.8*
Government purchases *59.4*
Indirect business taxes *52.1*
Net private domestic investment *52.1*
Transfer payments *13.9*
US imports of goods and services *13.9*
Personal taxes *40.5*
Personal consumption expenditures *219.1*

Тема 6

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

◂ ДРУГЕ заняття ▸

1. Показники рівня зайнятості:
   а) зайняті і безробітні. Рівень безробіття;
   б) види безробіття. Повна зайнятість;
   в) природна норма безробіття.

2. Показники рівня цін:
   а) Індекс споживчих цін (ІСЦ);
   б) дефлятор ВВП;
   в) зведення номінального до реального ВВП.

3. Показники зовнішньоекономічної діяльності держави:
   а) рівень відкритості економіки;
   б) платіжний баланс. Стан платіжного балансу України;
   в) обсяг зовнішнього боргу країни та її золотовалютні резерви.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 267 – 284; 583 – 585.
2. *Панчишин С. М.* Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005. – С. 62 – 69; 253 – 263; 493 – 501.
3. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.87 – 109.
4. *Панчишин С. М.* Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 16 – 27.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

баланс поточного рахунку – *balance on current account*
баланс товарів і послуг – *balance on goods and services*
вартість життя – *cost of living*
вартість споживчого кошика – *basket's cost*
вимірювання інфляції – *measurement of inflation*
коефіцієнт участі у робочій силі – *labor force participation rate*
непрямі податки – *indirect taxes*
обсяг продукції на душу населення – *per capita output*
рахунок капіталу і фінансів – *capital and financial account*
рівень безробіття – *unemployment rate*
рівень інфляції – *inflation rate*

дефіцит платіжного балансу – *current account deficit*
дефлювання – *deflating*
дефлятор ВВП – *GDP-deflator*
економічна вага – *economic importance*
економічний добробут – *economic well-being*
експорт товарів – *merchandize export*
експортні операції – *export transactions*
загальний рівень цін – *general price leve*l
зароблений дохід – *earned income*
зневірені працівники – *discouraged workers*
імпортна операція – *import transaction*
індекс Леспейреса – *Laspeyres index*
індекс Пааше – *Paasche index*
індекс споживчих цін – *consumer price index (CPI)*
інфлювання – *inflating*
робоча сила – *labor force*
споживчий кошик – *market basket*
стабільність рівня цін – *price level stability*
статистичні розбіжності – *statistical discrepancy*
структурне безробіття – *structural unemployment*
суспільний добробут – *social welfare*
тіньова економіка – *underground economy*
товари (у платіжному балансі) – *merchandize*
фрикційне безробіття – *frictional unemployment*
циклічне безробіття – *cyclical unemployment*
частково зайняті – *part-time employed*
чисті іноземні факторні доходи – *net foreign factor income*
чорний ринок – *black market*

? Контрольні запитання

1. Які основні показники рівня зайнятості в країні?
2. Чому виникає структурне безробіття?
3. Чи можна уникнути фрикційного безробіття?
4. Які основні розділи платіжного балансу?
5. Як визначають загальний рівень цін у національній економіці?
6. Що розуміють під повною зайнятістю?
7. Чому усі країни прагнуть до стабільності цін?
8. Що таке знецінення валюти?
9. Як визначають рівень відкритості національної економіки?
10. Що розуміють під інфлюванням?
11. Коли реальний і номінальний ВВП дорівнює один одному?
12. За яких умов платіжний баланс є активним?
13. How is the unemployment rate measured in Ukraine?
14. Why do economists find it necessary to inflate and deflate GDP when comparing GDP in different years? How do they do this?
15. What is an international balance of payments? What are the principal sections in a nation's international balance of payments and what are the principal „balances" to be found in it?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. країна-чистий кредитор	1. Особи, що не мають роботи, але активно її шукають, а також ті, хто тимчасово увільнений і чекає виклику на роботу.	
	2. дефлятор ВВП	2. Відсоток робочої сили, не зайнятої у конкретний момент часу.	
	3. чистий експорт	3. Рівень зайнятості, за якого не має циклічного безробіття.	
	4. безробітні	4. Безробіття, пов'язане з циклічними коливаннями.	
	5. платіжний баланс	5. Безробіття, пов'язане з добровільною зміною працівниками місця роботи і тимчасовими звільненнями.	
	6. монетарне золото	6. Безробіття, спричинене змінами у структурі попиту на споживчі товари і у технологіях виробництва.	
	7. прямі інвестиції	7. Частина дорослого населення, яка зайнята в домашньому господарстві, перебуває на пенсії, не працює внаслідок інвалідності або у зв'язку з навчанням.	
	8. дебет	8. Систематизований запис усіх міжнародних операцій резидентів країни з нерезидентами за певний відтинок часу –, як правило, за рік.	
	9. резервні активи	9. Різниця між експортом та імпортом товарів.	
	10. фрикційне безробіття	10. Міжнародна грошова одиниця, яка існує у вигляді записів на рахунках країн-учасниць МВФ.	
	11. спеціальні права запозичення	11. Суворо визначені активи, що перебувають у власності або під контролем центрального банку.	
	12. кредит	12. Відношення обсягу експорту країни до її валового внутрішнього продукту.	
	13. експортна квота	13. Підрозділ платіжного балансу, в якому відображають відплив за межі країни цінностей, які компенсуються зворотним потоком цінностей до країни.	
	14. циклічне безробіття	14. Частка видатків на товар або послугу в сукупних споживчих видатках типової сім'ї.	
	15. індекс споживчих цін	15. Золотий запас країни.	
	16. ті, що не входять до робочої сили	16. Підрозділ платіжного балансу в якому відображають надходження в країну від нерезидентів цінностей, що компенсуються відпливом цінностей за межі країни.	
	17. повна зайнятість	17. Такі інвестиції, коли іноземний інвестор володіє десятьма і більше відсотками звичайних акцій акціонерного товариства.	
	18. рівень безробіття	18. Відношення вартості споживчого кошика у розрахунковому році до ціни аналогічного споживчого кошика у базовому році.	
	19. економічна вага	19. Міжнародна інвестиційна позиція країни, коли зовнішні активи резидентів країни перевищують їхні зобов'язання решті світу.	
	20. структурне безробіття	20. Індекс цін Пааше, обчислений для набору товарів і послуг, що входять до ВВП країни.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. employment rate	1. The ratio of nominal GDP to real GDP.	
	2. open economy	2. An economy which neither exports nor imports goods and services.	
	3. labor force	3. The percentage of labor force employed at any time.	
	4. labor-force participation rate	4. An economy which both exports and imports goods and services.	
	5. closed economy	5. The percentage of the adult population that is in the labor force.	
	6. consumer price index (CPI)	6. The exports of goods and services of a nation less its imports of goods and services plus its net foreign factor income and net current transfers in a year.	
	7. international balance of payment	7. The total number of workers, including both the employed and the unemployed.	
	8. deflating	8. An index which measures the price of a fixed "market basket" of some 300 goods and services bought by a "typical" consumer.	
	9. GDP-deflator	9. Finding the real gross domestic product by decreasing the money value of the GDP for a year in which prices were higher than in the base year.	
	10. balance on current account	10. A summary of all the transactions which took place between the individuals, firms and government units of one nation and those in all other nations during a year.	

Виберіть правильну відповідь

1. Що спричинить збільшення безробіття:

а) збільшення населення, яке не змінило чисельності робочої сили ;
б) збільшення кількості зайнятих при незмінній кількості безробіття;
в) збільшення робочої сили при незмінній кількості зайнятих;
г) збільшення на однаковий відсоток і робочої сили, і кількості безробітних.;
д) усі відповіді не правильні.

2. Якщо ціни на імпортне взуття різко зросли, то (за інших однакових умов):

а) номінальний ВВП та ІСЦ зростуть на однакову величину;
б) номінальний ВВП зросте, а ІСЦ не зміниться;
в) номінальний ВВП не зміниться, а ІСЦ зросте;
г) номінальний ВВП та ІСЦ зростуть на різну величину;
д) усі твердження неправильні.

3. Що не входить до резервних активів центрального банку:

а) монетарне золото ;
б) спеціальні права запозичення;
в) резервна позиція країни в МВФ;

г) депозити Скарбниці;
д) активи в іноземній валюті.

4. Повна зайнятість – це становище на ринку праці, коли:
а) всі учасники робочої сили мають роботу;
б) пропозиція робочої сили і попит на неї збігаються;
в) існують лише фрикційне та структурне безробіття і немає циклічного безробіття;
г) циклічне безробіття дорівнює величині структурного безробіття ;
д) усі твердження неправильні.

5. An Ukrainian balance of deficit may be financed by:
a) borrowing abroad;
b) selling real assets to foreigners;
c) selling financial assets to foreigners;
d) doing any of the above.

Задачі

1. У гіпотетичній економіці виробляють і споживають лише три блага – хліб, джинси і книги. У таблиці наведено дані про їхню кількість і ціну (за одиницю) за два роки. Приймаючи 2010 рік за базовий, обчисліть для кожного з років такі показники:
а) номінальний і реальний ВВП;
б) індекс споживчих цін і дефлятор ВВП.

Роки / Благо .	2010		2015	
	ціна, грн	кількість	ціна, грн	кількість
Хліб	5	500 000	9	400 000
Джинси	400	6 000	900	8 000
Книги	50	15 000	75	18 000

2. Чисельність населення країни становить 50 млн осіб. Із них 12 млн – діти до 16 років, а також особи, що перебувають у тривалій ізоляції. 14 млн вибули зі складу робочої сили, 3 млн – безробітні і 0,5 млн працівники, що зайняті неповний робочий день та шукають роботу. На підставі цих даних визначте рівень безробіття та величину робочої сили.

3. Use the following data to calculate
a) the size of the labor force and
b) the official unemployment rate.

Total population - 2000; population under 16 years of age and institutionalized, – 500; not in labor farce, - 600 ; unemployed – 100; part-time workers looking for full-time jobs - 50.

Тема 7

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ І ЇЇ ПОДОЛАННЯ

1. **Суть та причини економічних коливань. Безробіття:**
   а) діловий цикл та його фази. Причини економічних коливань;
   б) соціально-економічні втрати від безробіття. Закон Оукена;
   б) причини безробіття і його рівень у різних країнах;
   в) державна політика зниження природної норми безробіття.

2. **Інфляція як прояв макроекономічної нестабільності:**
   а) суть інфляції та її види. Соціально-економічні наслідки інфляції;
   б) причини інфляції. Інфляція як багатофакторний процес;
   в) взаємозв'язок інфляції та безробіття. Крива Філіпса ;
   г) методи боротьби з інфляцією.

3. **Стабілізаційна політика, її види та інструменти:**
   а) суть та знаряддя монетарної політики;
   б) фіскальна політика і її інструменти;
   в) інші види стабілізаційної політики;
   г) дискусія щодо стабілізаційної політики.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 461 – 488; 489 – 518; 528-545; 550-555.
2. *Панчишин Степан.* Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005. – С. 296 – 328; 329 – 365.
3. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.167 - 192.
4. *Панчишин С. М.* Макроекономіка: тести і задачі. – К.: Либідь, 2002. – С. 93 – 102; 103 - 112.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

автоматичні стабілізатори – *automatic stabilizer*

передбачена інфляція – *anticipated inflation*

вершина – *peak*
вимірювання інфляції – *measurement of inflation*
витрати на одиницю продукції – *per unit production costs*
втеча капіталу – *capital flight*
гіперінфляція – *hyperinflation*
дебітори і кредитори – *debtors and creditors*
дискреційна фіскальна політика – *discretionary fiscal policy*
діловий (економічний) цикл – *business cycle*
дно – *trough*
допомога з безробіття – *unemployment benefit*
закон Оукена – *Okun's law*
закон про мінімальну заробітну плату – *minimum wage law*
закони проти лихварства – *usury laws*
інфляція витрат – *cost-push inflation*
інфляція попиту – *demand-pull inflation*
кредити комерційних банків – *loans of commercial banks*
кредитор останньої надії – *lender of last resort*
монетарне, або грошове правило – *monetary rule*
монетизація боргу – *monetizing the debt*
незалежність центрального банку – *central bank independence*
норма резервування – *reserve ratio*
обов'язкові резерви – *required reserves*
операції на відкритому ринку – *open market operations*
очікувана інфляція – *expected inflation*
ощадні інститути – *thrift institutions*
пасиви (зобов'язання) – *liabilities*
пасиви і власний капітал – *liabilities and net worth*
перерозподільні наслідки інфляції – *redistributive effects of inflation*
піднесення – *expansion*
повзуча інфляція – *creeping inflation*
позичальники – *borrowers*
політика ,,дешевих грошей" – e*asy money policy*
політика ,,дорогих грошей" – t*ight money polity*
помірна інфляція – *moderate inflation*
правило розумного підходу (принцип причини) – *rule of reasons*
приховане безробіття – *hidden unemployment*
програми громадських робіт – *public works programs*
реєстраційна (стримувальна) фіскальна політика – *contractionary fiscal policy*
резервна валюта – *reserve currency*
рівень інфляції – *inflation rate*
сезонні коливання – *seasonal variations*
спад – *recession*
стагфляція – *stagflation*
стимулювальна монетарна політика – *expansionary monetary policy*
страхування з безробіття – *unemployment insurance*
тіньова економіка – *underground economy*
тривалість безробіття – *duration of unemployment*
трудова спілка – *trade union*
Федеральна резервна система – *Federal Reserve System (The Fed)*
циклічно збалансований бюджет – *cyclically balanced budget*
цілі монетарної політики – *goals of monetary policy*
цінні папери – *securities*
щорічно збалансований бюджет – *annually balanced budget*

Контрольні запитання

1. Які причини короткострокових економічних коливань?
2. Як економісти нині пояснюють безробіття у розвиненій ринковій економіці?

3. Що передбачає державна політика зниження природної норми безробіття?
4. Які види інфляції розрізняють у макроекономіці?
5. Яку залежність виражає закон Оукена?
6. Від чого залежать соціально-економічні наслідки інфляції?
7. У чому полягає вибір між інфляцією та безробіттям?
8. Які основні причини величезних масштабів безробіття у ,,третьому світі”?
9. Що передбачає антиінфляційна стратегія?
10. Які причини розвитку гіперінфляції в Україні у 1993р.?
11. У чому вбачають причину інфляції прихильники монетаризму?
12. Що таке недискреційна фіскальна політика?
13. What is the economic cost of unemployment and how is this cost measured?
14. What groups benefit from and what groups are hurt by inflation?
15. What are political problems that complicate the use of fiscal policy to stabilize the economy?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. депресія	1. Неглибокий нетривалий спад.	
	2. нуліфікація	2. Найнижча платня, яку працедавці на законній підставі платять за роботу.	
	3. гіперінфляція	3. Зниження загального рівня цін.	
	4. мінімальна зарплата	4. Зростання загального рівня цін, спричинене надлишковими видатками.	
	5. попит на робочу силу	5. Зростання загального рівня цін, що походить зі зростання витрат на одиницю продукції.	
	6. пропозиція робочої сили	6. Інфляція, рівень якої вимірюють двозначними і тризначними числами.	
	7. індексація	7. Вилучення старих грошових знаків з обігу і заміна їх новими.	
	8. екстернальні теорії	8. Глибокий і тривалий спад.	
	9. галопуюча інфляція	9. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань у чинниках, що лежать поза межами економічної системи.	
	10. рецесія	10. Теорії, які шукають основні причини економічних коливань усередині самої економічної системи.	
	11. інфляція попиту	11. Кількість праці, яку пропонують на ринку за даного рівня заробітної плати.	
	12. надлишкова зайнятість	12. Кількість робочої сили, яку фірми хочуть найняти за даного рівня зарплати.	
	13. закон Оукена	13. Зайняті, яких можна скоротити без жодного негативного впливу на виробничі результати.	
	14. антиінфляційна стратегія	14. Хронічна інфляція другої половини XX ст. – початку XXI ст.	

№	Термін	Визначення	№
	15. інтернальні теорії	15. Механізм, який забезпечує регулювання заробітної плати і платежів відповідно до рівня інфляції.	
	16. дефляція	16. Дуже високі темпи зростання цін (понад 50% за місяць).	
	17. сучасна інфляція	17. Сукупність заходів макроекономічної політики, що спрямовані на недопущення галопуючої інфляції у майбутньому.	
	18. пропозиція грошей	18. Кількісна залежність між зміною обсягу національного виробництва і зміною рівня безробіття.	
	19. інфляція пропозиції	19. Кількість грошей, наявна у національній економіці на певний момент часу.	
	20. монетарна політика	20. Купівля або продаж центральним банком державних цінних паперів для зміни пропозиції грошей у національній економіці	
	21. політика ,,дорогих грошей”	21. Група змінних, на підставі яких судять про ймовірність відповідних поворотів ділового циклу.	
	22. політика ,,дешевих грошей”	22. Твердження, що оптимальна монетарна політика ґрунтується на зростанні пропозиції грошей усталеним темпом, який не залежить від економічних умов.	
	23. норма резервування	23. Цілеспрямоване регулювання податків і державних видатків для досягнення певних макроекономічних завдань.	
	24. операції на відкритому ринку	24. Погляд, згідно з яким достатньо, щоб державний бюджет був збалансований протягом усього ділового циклу.	
	25. вмонтований стабілізатор	25. Заходи центрального банку, що збільшують або обмежують зростання пропозиції грошей у національній економіці для досягнення макроекономічної стабільності.	
	26. грошове правило	26. В аналітичній економії зазвичай відтинок часу, потрібний для того, щоби зміни однієї змінної викликали зміни у динаміці іншої.	
	27. дискреційна політика	27. Підхід, згідно з яким питання про збалансування бюджету не є головним, бо мета фіскальної політики – досягнення рівноваги національної економіки, а не бюджету.	
	28. економічна політика, ґрунтована на правилах	28. Заходи центрального банку, що зменшують кількість грошей у національній економіці.	
	29. концепція функціональних фінансів	29. Відсоток депозитів, який комерційний банк має тримати у центральному банку.	
	30. правило щорічно збалансованого бюджету	30. Державні видатки не мають перевищувати надходжень до державного бюджету.	

№	Термін	Визначення	№
	31. фіскальна політика	31. Заходи центрального банку, що збільшують пропозицію грошей у країні.	
	32. циклічно збалансований бюджет	32. Оцінка економічної ситуації в кожному конкретному випадку й вибір найпридатнішої, на думку державних мужів, економічної політики для конкретного моменту.	
	33. лаг	33. Заздалегідь оголошені заходи, які буде здійснено в тій чи іншій економічній ситуації, та неухильне виконання оголошеної програми дій.	
	34. випереджувальні показники	34. Сума на яку фактичні резерви банку перевищують обов'язкові резерви, і яку можна надавати в позику.	
	35. надлишкові резерви	35. Будь-який механізм національної економіки, що збільшує бюджетний дефіцит підчас спаду та індукує надлишок у роки інфляції і не потребує додаткових заходів з боку державних інститутів.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. unanticipated inflation	1. A slow rate of inflation; a 2 to 4% annual rise in the price level.	
	2. frictional unemployment	2. Employees who have left the labor force because they have been unable to find employment.	
	3. natural rate of unemployment	3. A type of unemployment caused by workers voluntary changing jobs and by temporary layoffs; unemployment workers between jobs.	
	4. unemployment rate	4. Inflation resulting from a decrease in aggregate supply (from higher wage rates and raw-material prices) and accompanied by decrease in real output and employment (and by increases in the unemployment rate).	
	5. discouraged workers	5. Inflation at a rate which was greater than the rate expected for that period of time.	
	6. cost-push inflation	6. Recurrent ups and downs in the level of economic activity extending over several years.	
	7. business cycle	7. Inflation resulting from an increase in aggregate demand.	
	8. creeping inflation	8. The quantity of money available in the economy.	
	9. demand-pull inflation	9. Regulations imposed on banks by the central bank that specify a minimum reserve-deposit ratio.	
	10. reserve requirements	10. A bank whose chief function is the control of the nation's money supply.	
	11. central bank	11. Policy that reduces aggregate demand, real income, and employment.	
	12. money supply	12. Central bank expanding the money supply with a view to decreasing interest rates.	
	13. tight money policy	13. The channels through which the money supply affects economic activity.	

№	*A term*	A definition	№
	14. easy money policy	14. Increasing the rate of interest by contracting the nation's money supply.	№
	15. transmission mechanism of monetary policy	15. Changes in government spending and tax collections for the purpose of achieving a full-employment and non-inflationary gross domestic product.	
	16. contractionary policy	16. The increases (decreases) in net taxes that occur without parliamentary action when the gross domestic product rises (falls) and that tend to stabilize the economy.	
	17. non-discretionary fiscal policy	17. The percentage of those in the labor force who do not have jobs.	
	18. fiscal policy	18. A policy that reduces the amplitude of economic fluctuations without regular and deliberate changes in economic policy; for example, an income tax system that automatically reduces taxes when income falls.	
	19. automatic stabilizer	19. The unemployment rate occurring when there is no cyclical unemployment and the economy is achieving its natural output.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Який з напрямів державної політики спричинятиме зростання природної норми безробіття:*
   а) розвиток програм професійної підготовки та перепідготовки;
   б) зниження рівня мінімальної заробітної плати;
   в) поширення інформації про вакантні робочі місця;
   г) збільшення розмірів допомоги з безробіття;
   д) організація громадських робіт.

2. *Що не простежується у фазі спаду:*
   а) домогосподарства купують менше споживчих товарів;
   б) скорочуються інвестиційні видатки фірм на машини та устаткування;
   в) спадає попит на робочу силу;
   г) зменшуються запаси товарів на складах ;
   д) усі твердження правильні.

3. *Що не може бути важливою причиною величезних масштабів безробіття у країнах ,,третього світу":*
   а) високі темпи зростання населення;
   б) неспроможність промисловості поглинути приріст робочої сили;
   в) орієнтація на трудомісткі технології;
   г) зменшення кількості зайнятих у сільському господарстві;
   д) усі твердження неправильні.

4. *Антиінфляційна фіскальна політика передбачає:*
   а) підвищення рівня оподаткування і скорочення державних видатків;
   б) зниження податків і вищий рівень державних видатків;
   в) зростання податків і вищий рівень державних видатків;

г) незмінність рівня і державних видатків, і податкових надходжень;
д) зниження і рівня оподаткування, і зменшення державних видатків.

5. *Який захід центральний банк не може використовувати для проведення стимулювальної монетарної політики:*
а) зменшувати норму резервування;
б) зменшувати облікову ставку;
в) одночасно зменшувати і норму резервування, і облікову ставку;
г) продавати державні цінні папери ;
д) може використовувати усі заходи.

6. *Стимулювальна стабілізаційна політика спрямована на :*
а) досягнення бездефіцитного державного бюджету;
б) стабілізацію обмінного курсу національної валюти;
в) зниження темпів інфляції;
г) збільшення обсягу національного виробництва, підвищення рівня зайнятості;
д) усі твердження неправильні.

7. *If the government wishes to increase the level of real GDP, it might:*
a) reduce taxes;
b) reduce its purchases of goods and services;
c) reduce transfer payments;
d) reduce the size of the budget deficit.

8. *Which policy combination would tend to reduce net exports:*
a) tight money policy and expansionary fiscal policy;
b) easy money policy and expansionary fiscal policy;
c) tight money policy and contractionary fiscal policy;
d) easy money policy and contractionary fiscal policy.

9. *Which one of the following is not one of the four phases of an idealized business cycle?*
a) recession;
b) recovery;
c) trough;
d) loss;
e)peak.

Задачі

1. Чисельність населення країни становить 50 млн осіб. Частка робочої сили у населенні дорівнює 60%. Один зайнятий створює за рік продукції на 50 тис грн. Фактичний ВВП країни становить 1420 млрд грн. Визначте рівень безробіття.

2. У таблиці наведено рівень інфляції за відповідні роки:

Рік	ІСЦ	Темпи приросту номінального доходу, %
1	100	–
2	112,2	14
3	119,3	7
4	127,6	6

а) обчисліть темп інфляції для кожного року.
б) визначте зміни реального доходу у відсотках.

3. If the price index was 120 last year and is 141 this year, what was this year's rate of inflation? What is the ,,rule of 70"? How long would it take for the price level to double in inflation persisted at a) 6; b)10; and 22,3 percent per year?

4. Комерційний банк залучає депозити під 12% річних, а надає кредити під 15%. Норма резервування – 10%. Сума депозитів дорівнює 400 млн грн. Обчисліть прибуток банку, якщо всі надлишкові резерви надано у позику.

Тема 8

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

◂ ПЕРШЕ заняття ▸

1. **Економічні основи світової економіки:**
   а) причини становлення і суть міжнародної економіки;
   б) міжнародний поділ праці і його чинники;
   в) глобалізація господарського життя;
   г) основні форми міжнародних економічних відносин.

2. **Зовнішня торгівля і зовнішньоторговельна політика:**
   а) класичні та сучасні теорії зовнішньої торгівлі;
   б) основні риси зовнішньої торгівлі в сучасних умовах;
   в) зовнішня торгівля України та її перспективи;
   г) суть, види та інструментарій зовнішньоторговельної політики. Аргументи на користь протекціонізму та проти нього;
   д) міжнародні організації з регулювання зовнішньої торгівлі. СОТ.
3. **Міжнародний рух капіталів та міжнародна міграція робочої сили:**
   а) прямі і портфельні інвестиції. Транснаціональні корпорації та їх місце в економіці України;
   б) суть, причини та наслідки трудової міграції. Наслідки трудової міграції для України;
   в) науково-технічне співробітництво країн та участь у ньому України.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2013. – С. 222 – 234; 581 – 615.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.78 – 84.
3. *Панчишин С. М.* Макроекономіка. – К.: Либідь, 2005. – С. 435 – 443; 457 – 470.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

абсолютна перевага – *absolute advantage*
автаркія – *autarky*
велика сімка – *G-7 Nations*
вигоди від торгівлі – *gains from trade*
зовнішній борг – *external debt*
зовнішня торгівля – *foreign trade*
імпорт – *imports*
капіталомісткі товари – *capital-intensive commodities (goods)*

відкрита економіка – *open economy*
відплив капіталу – *capital outflow*
вільна торгівля – *free trade*
внутрішня ціна – *domestic price*
втеча капіталу – *capital flight*
Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ) – *General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)*
гранична схильність до імпорту – *marginal propensity to import*
демпінг – *dumping*
добровільне обмеження експорту – *voluntary export restriction*
економічна наслідки запровадження квоти – *economic impact of quotas*
економічні наслідки запровадження мита – *economic impact of tariffs*
експорт – *exports*
експортна (зовнішня) орієнтація – *outward orientation*
закрита економіка – *closed economy*
заміщення імпорту – *import substitution*
захисне мито – *protective tariff*
контроль за експортом – *exports control*
країни, що розвиваються – *developing countries*
менш розвинені країни – *less developed countries*
мито – *tariff*
немитні бар'єри – *nontariff barriers*
порівняльна перевага – *comparative advantage*
регулювання зовнішньої торгівлі – *trade control*
розвинуті країни – *developed countries*
світова ціна – *world price*
Світовий банк – *World Bank*
стратегічна зовнішньоторговельна політика – *strategic trade policy*
субсидування експорту – *export subsidies*
торговельна війна – *trade war*
торговельний баланс – *trade balance*
торговельні бар'єри – *barriers to trade*
умови торгівлі – *terms of trade*
фіскальне мито – *revenue tariff*

? Контрольні запитання

1. Які основні геополітичні інтереси України?
2. Що породжує міжнародний поділ праці?
3. Які аргументи можна навести "за" і "проти" автаркії?
4. Які аргументи висувають прихильники політики протекціонізму?
5. Як діяльність транснаціональних корпорацій впливає на розвиток країн реципієнтів?
6. Які економічні наслідки міжнародної трудової міграції для України?
7. У яких формах здійснюється науково-технічне співробітництво країн?
8. У чому відмінність між прямими і портфельними інвестиціями?
9. Які сильні сторони політики "вільної торгівлі"?
10. За якими показниками оцінюють участь країни у міжнародному поділі праці?
11. Коли країна має порівняльну перевагу у виробництві певного продукту?
12. Які основні форми зовнішньоекономічних зв'язків країни?
13. What are the principal exports and imports of the Ukrainian economy?
14. Which nations are the principal „trading partners" of Ukraine?
15. What motivates nations to erect barriers to the importation of goods from abroad and what types of barriers do they erect?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. глобалізація	1. Розмежування певних видів діяльності між окремими країнами, що передбачає обмін факторами і результатами виробництва.	
	2. мито	2. Форма зовнішньоекономічних зв'язків, яка передбачає переміщення товарів і факторів виробництва між країнами.	
	3. демпінг	3. Товари і послуги, які країна купує в інших країн.	
	4. автаркія	4. Відношення експортних цін до імпортних.	
	5. зовнішня торгівля	5. Товари і послуги, які одна країна продає іншим.	
	6. міжнародний поділ праці	6. Сукупність національних економік, що мають спільні економічні інтереси та пов'язані різними діловими зв'язками.	
	7. ембарго	7. Всебічне поглиблення взаємозалежності країн та регіонів.	
	8. адвалорне мито	8. Податок на імпортний товар.	
	9. структура експорту	9. Кількісне обмеження на ввезення товару з інших країн.	
	10. захисне мито	10. Ізольованість економіки країни від економіки інших країн.	
	11. умови торгівлі	11. Продаж товару на міжнародних ринках, за цінами нижчими від витрат виробництва.	
	12. фіскальне мито	12. Міжнародна організація, що регулює світові торговельні відносини.	
	13. квота	13. Мито, яке накладається на вироби, які не продукують у країні.	
	14. СОТ	14. Мито призначене для захисту вітчизняного виробника.	
	15. експортний потенціал країни	15. Мито, яке застосовує країна-імпортер певного товару для нейтралізації переваг, котрі здобуває її торговельний партнер, використовуючи експортні субсидії.	
	16. компенсаційне мито	16. Обсяг виробленої продукції, який країна може продавати на світовому ринку без будь-якої шкоди для задоволення своїх внутрішніх потреб.	
	17. імпорт	17. Питома вага різних товарних груп у загальному обсязі експорту.	
	18. специфічне мито	18. Заборона урядом ввезення чи вивезення товарів.	
	19. світове господарство	19. Мито, яке встановлюється у вигляді фіксованої суми з одиниці виміру (ваги, площі, об'єму тощо) імпортованого виробу.	
	20. експорт	20. Мито, яке запроваджують у вигляді відсотка від митної вартості товару.	
	21. ліцензія	21. Компанія, яка має філіали за кордоном і здійснює прямий контроль над їх діяльністю.	
	22. прямі інвестиції	22. Переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу у пошуках роботи або кращих умов проживання.	

№	Термін	Визначення	№
	23. транснаціональна корпорація	23. Капіталовкладення у будь-які організаційні форми бізнесу за кордоном, що забезпечують іноземному інвестору право контролю над ними.	
	24. викачування умів	24. Переміщення капіталу з однієї країни в іншу для найприбутковішого його використання.	
	25. інвестиційний бум	25. Документ, що засвідчує право інтелектуальної власності винахідника чи його правонаступника впродовж певного часу.	
	26. трудова міграція	26. Різке збільшення ТНК обсягу прямих іноземних інвестицій у другій половині XX ст. – на початку XXI ст.	
	27. патент	27. Еміграція з країни висококваліфікованих фахівців і робітників.	
	28. міжнародний рух капіталу	28. Дозвіл на використання фірмою чи державою запатентованого винаходу, а також технології виробництва, технологічних знань і досвіду, комерційної інформації необхідної для виробництва тощо.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. outward orientation	1. Total output will be greatest when each good is produced by that nation having the lowest domestic opportunity cost.	
	2. absolute advantage	2. Strategy for development in which countries attempt to be self-sufficient and replace imports with domestic production.	
	3. import substitution	3. Exists when a country can produce a commodity with greater absolute efficiency or lower resource cost.	
	4. nontariff barriers	4. Strategy for development in which countries pay for imports by improving efficiency and competitiveness, by developing foreign markets, and by giving incentives for exports.	
	5. comparative advantage	5. All barriers other than tariffs which nations erect to impede trade among nations (unreasonable product quality standards, unnecessary red tape in customs procedures, etc).	
	6. import quota	6. The limitations by firms of their exports to particular foreign nations in order to avoid the erection of other trade barriers by the foreign nations.	
	7. infant industry tariff	7. The price of a good that prevails in the world market for that good.	
	8. terms of trade	8. Tariff which is used to protect a new domestic industry from powerful fully developed international competitors.	
	9. world price	9. A ratio of export prices to import prices which defines the upper and lower price boundaries for goods traded between countries.	
	10. voluntary export restrictions	10. A limit imposed by a nation on the quantity of a good that may be imported from abroad during some period of time.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Яке твердження неправильне:*
   а) за розмірами території Україна посідає перше місце, а за населенням – шосте місце серед країн Європи ;
   б) Україна володіє широким спектром корисних копалин;
   в) Україна успадкувала економіку з колоніальною відтворювальною і галузевою структурою;
   г) спеціалізація українських підприємств у командній системі установлювалася так, щоб вони могли самостійно випускати більшість видів продукції;
   д) геополітичні інтереси України поширюються на сусідні держави, країни Причорномор'я, Балтійського регіону, а також країни з численною українською діаспорою.

2. *Міжнародний поділ праці – це:*
   а) прямі іноземні інвестиції в економіку країни ;
   б) сукупність різних форм міжнародних економічних відносин;
   в) портфельні іноземні інвестиції в економіку країни;
   г) розмежування певних видів діяльності між окремими країнами, що передбачає взаємовигідний обмін факторами і результатами виробництва;
   д) переміщення працездатного населення з однієї країни в іншу.

3. *Що не є аргументом прихильників протекціонізму:*
   а) підтримка галузей, які випускають стратегічні товари, є важливою для економічної безпеки та оборони країни;
   б) підтримка вітчизняних виробників збільшує сукупний попит у країні та стимулює зростання рівнів виробництва і зайнятості;
   в) захист молодих галузей вітчизняної економіки забезпечує їхній прискорений розвиток;
   г) протекціоністські заходи знижують ціни у вітчизняній економіці;
   д) усі твердження правильні.

4. *Країна має порівняльну перевагу у виробництві продукту, якщо:*
   а) виробляє цей продукт з нижчими витратами, ніж інші країни;
   б) має перевагу у природно-кліматичних умовах виробництва цього продукту;
   в) має історичні традиції у виробництві цього продукту;
   г) виробляє цей продукт з нижчою альтернативною вартістю, ніж потенційний торгівельний партнер;
   д) усі відповіді неправильні.

5. *3 одиниці ресурсів Багатія може виробляти 3 т борошна або 6 т цукру, а Бідасія – 1 т борошна або 4 т цукру. Якщо міжнародна спеціалізація відбувається на засадах порівняльної переваги, то:*
   а) Багатія експортуватиме цукор та імпортуватиме борошно;
   б) Багатія має порівняльну перевагу у виробництві цукру;
   в) Бідасія експортуватиме борошно та імпортуватиме цукор;
   г) Бідасії вигідно експортувати цукор та імпортувати борошно;
   д) усі відповіді неправильні.

6. *The motive for the erection by a nation of barriers to the importation of goods and services from abroad is to:*
   a) improve economic efficiency in that nation;
   b) protect and benefit special interest groups in that nation;
   c) reduce the prices of the goods and services produced in that nation;
   d) expand the export of goods and services to foreign nations.

Задачі

1. Припустімо, що Україна і Литва виробляють лише два товари – цукор та борошно. Обсяг продукції на одиницю ресурсів подано в таблиці:

Товари / Країни .	Цукор	Борошно
Україна	75	100
Литва	50	50

   а) Чи має Україна абсолютну перевагу у виробництві борошна? А цукру?
   б) Чи має Україна порівняльну перевагу у виробництві борошна? А цукру?
   в) Яке мінове співвідношення між цукром і борошном склалось би в Україні за відсутності зовнішньої торгівлі?
   г) У яких межах встановлюються умови торгівлі у разі вільної торгівлі між Україною і Литвою?

Тема 8

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

◂ ДРУГЕ заняття ▸

1. **Міжнародні валютно-фінансові відносини:**
   а) валюта та її конвертованість. Номінальні і реальні валютні курси; плаваючі та фіксовані валютні курси;
   б) чинники, що впливають на плаваючий валютний курс;
   в) міжнародні валютно-фінансові організації. Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк;
   г) міжнародні валютні системи.

2. **Національні економіки у світовій господарській системі:**
   а) місце і роль розвинутих країн у світовій економіці:
   б) особливості економіки країн, що розвиваються. Джерела прискореного зростання нових індустріальних країн;
   в) економіка України у світових господарських зв'язках.

3. **Міжнародна економічна інтеграція:**
   а) суть, завдання регіональної економічної інтеграції та її форми;
   б) провідні міжнародні регіональні економічні об'єднання. ЄС і НАФТА;
   в) міжнародні галузеві об'єднання. ОПЕК;
   г) інтеграція України у світову економіку;
   д) глобальні проблеми сучасності.

Література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Підручник. Кн. 1 / За ред. *С. Панчишина і П. Островерха*. – К.: Знання, 2009. – С. 261 – 298.
2. Економічна теорія: практикум (тести і задачі). Навчальний посібник / За ред. *О. Ватаманюка*. – Львів: Інтелект-Захід. – 2010. – С.78 – 84.

Українсько-англійський словник ужитих термінів

азійські тигри – *Asian tigers*
валюта – *currency*
валютний курс – *exchange rate*
вільно конвертована валюта – *freely convertible currency*
паритет купівельної спроможності – *purchasing power parity*
Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА) – *North American Free Trade Agreement (NAFTA)*

гнучкий валютний курс – *flexible exchange rate*
економічна інтеграція – *economic integration*
Європейський Союз (ЄС) – *European Union (EU)*
закон однакової ціни – *law of one price*
знецінення (про валюту) – *depreciation*
знецінення гривні – *depreciation of the gryvnya*
зниження обмінного курсу – *exchange rate depreciation*
зовнішній борг – *external debt*
кероване плавання валютних курсів – *managed floating exchange rate*
курс валюти – *rate of exchange*
Міжнародний валютний фонд (МВФ) – *International Monetary Fund*
мультинаціональна корпорація – *multinational corporation*
новий міжнародний порядок – *new world compact*
Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК) – *Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC)*
підвищення обмінного курсу – *exchange rate appreciation*
поцінування (про валюту) – *appreciation*
поцінування гривні – *appreciation of the gryvnya*
реальний обмінний курс – *real exchange rate*
ревальвація (про валюту) – *revaluation*
режим керованого плавання (нечисте плавання) валюти – *managed float regime (dirty float)*
резервні активи – *reserve assets (official reserves)*
ринок валюти – *foreign exchange market*
Світова організація торгівлі (СОТ) – *World Trade Organization (WTO)*
"спільне плавання" – *joint floating*
тверда валюта – *hard currency*
фіксований валютний курс – *fixed exchange rate*
чисті іноземні інвестиції – *net foreign investment*

? Контрольні запитання

1. Як зниження курсу національної валюти впливає на стан торговельного балансу?
2. Що спричинює розвиток регіональної економічної інтеграції?
3. Які основні чинники впливають на динаміку плаваючого валютного курсу?
4. Хто здійснює попит на валюту даної країни?
5. Якими ознаками характеризувалася Бретон-Вудська валютна система?
6. Що заважає Україні створити своє «економічне диво» і посісти гідне місце у колі розвинутих держав?
7. У чому причини успіху нових індустріальних країн?
8. Які країни є членами ОПЕК?
9. Які країни є членами Європейського Союзу?
10. Які вигоди і втрати України від вступу до Європейського Союзу?
11. Чому виникли глобальні проблеми та які їх основні ознаки?
12. Як можна розв'язати глобальні проблеми?
13. What is the foreign exchange and the foreign exchange rate? Who are the demanders and suppliers of a particular foreign exchange, say, the Ukrainian hryvnja?

14. What types of events cause the exchange rate for a foreign currency to appreciate or to depreciate?
15. If someone argues that a strong hryvnya is „good for Ukraine" because Ukrainians are able to exchange some of their GDP for a greater amount of foreign GDP, is it true that a strong hryvnya is good for every Ukrainian? Why?

Впишіть номер визначення кожного терміна

№	Термін	Визначення	№
	1. європейське числення	1. Міжнародна валютна система з незалежним або керованим плаванням валют.	
	2. Міжнародний валютний фонд	2. Господарське та політичне зближення країн, об'єднання їхніх зусиль для розв'язання економічних, соціальних, політичних та інших проблем.	
	3. девальвація	3. Грошова одиниця країни.	
	4. плаваючий валютний курс	4. Спеціалізована установа ООН, основним завданням якої є регулювання міжнародних валютно-фінансових відносин.	
	5. економічний союз	5. Форма регіональної економічної інтеграції, яка передбачає вільне переміщення товарів та факторів виробництва у межах певного економічного простору.	
	6. спільний ринок	6. Найрозвинутіша форма регіональної економічної інтеграції, яка передбачає створення наднаціональних органів, відповідальних за координацію та гармонізацію економічної політики країн-учасниць.	
	7. фіксований валютний курс	7. Співвідношення золотого вмісту грошових одиниць.	
	8. золотий стандарт	8. Міжнародна валютна система з регульовано-фіксованими курсами, що встановлювалися на підставі номінального золотого вмісту грошових одиниць.	
	9. Ямайська система	9. Втручання центрального банку країни в процес формування валютного курсу.	
	10. банківські інтервенції	10. Міжнародна валютна система з практично фіксованими валютними курсами, що встановлювалися на основі монетного паритету.	
	11. монетний паритет	11. Визначення кількості національної валюти, потрібної для купівлі одиниці іноземної валюти.	
	12. британське числення	12. Обмінний курс, котрий формується в ході взаємодії попиту і пропозиції на валютних ринках.	
	13. валюта	13. Визначення кількості іноземної валюти, яка потрібна для купівлі одиниці національної валюти.	
	14. ревальвація	14. Незмінна ціна купівлі та продажу національної валюти за іноземну, встановлена центральним банком країни.	
	15. регіональна економічна інтеграція	15. Встановлення центральним банком нижчого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.	

№	Термін	Визначення	№
	16. Бретон-Вудська система	16. Встановлення центральним банком вищого курсу національної валюти за фіксованого обмінного курсу.	
	17. «закляте коло бідності»	17. Група країн Азії, Африки та Латинської Америки, що упродовж кількох останніх десятиліть демонструє високі темпи економічного зростання.	
	18. новий міжнародний порядок	18. Типова проблема країн, що розвиваються, коли їхні низькі доходи на особу перешкоджають досягненню рівня заощаджень та інвестицій, потрібних для подолання відсталості.	
	19. нові індустріальні країни	19. Висунуті країнами, що розвиваються, пропозиції, згідно з якими ці країни домагаються більшої іноземної допомоги, послаблення боргового тягаря, більшого доступу до світових ринків, припинення неоколоніалізму.	

☑ ***Choose a definition for each key term***

№	*A term*	A definition	№
	1. depreciation	1. An increase in the value of the gryvnja relative to the currency of another nation so that a gryvnja buys a larger amount foreign currency and thus a foreign goods.	
	2. exchange rate	2. A decrease in the value of the gryvnja relative to another currency so that gryvnja buys a smaller amount of the foreign currency and therefore of foreign goods.	
	3. floating exchange rate	3. A decrease in the governmentally defined value of a currency.	
	4. Gold standard	4. The rate of exchange of one nation's currency for another nation's currency.	
	5. Bretton Woods system	5. A rate of exchange determined by the international demand for and supply of a nation's money.	
	6. appreciation	6. A historical system of fixed exchange rates in which nations defined their currency in terms of gold, maintained a fixed relationship between their stock of gold and their money supplies, and allowed gold to be freely exported and imported.	
	7. devaluation	7. The international monetary system in which adjustable pegs were employed and gold and the dollar were used as international monetary reserves.	
	8. less-developed countries (LDC-s)	8. A series of proposals made by the third world for basic changes in its relationship with the advanced industrialized nations that would accelerate the growth of and redistribute world income to the Third World.	
	9. New International Economic Order	9. Many countries that are characterized by a lack of capital goods, primitive production technologies, low literacy rates, high unemployment, rapid population growth, and labor forces heavily committed to agriculture.	
	10. vicious circle of poverty	10. Low per capita incomes make it extremely difficult for poor nations to save and invest, a condition that perpetuates low productivity and low income.	

Виберіть правильну відповідь

1. *Коли нині кажуть, що країна девальвувала свою валюту, то мають на увазі, що:*
   а) внутрішня купівельна спроможність валюти знизилася;
   б) уряд підвищив ціну за якою закуповуватиме золото;
   в) уряд зменшив кількість грошей, що перебуває в обігу;
   г) уряд знизив фіксований курс валюти стосовно інших валют;
   д) усі твердження неправильні.

2. *Що не є вигодою для країн-учасниць інтеграційного процесу:*
   а) розширення доступу фірм окремих країн до фінансових, матеріальних, трудових і науково-технічних ресурсів у масштабах усього регіону;
   б) усунення торговельних та інших бар'єрів між учасниками інтеграційного процесу, а також їх спільний захист від конкуренції з боку решти країн світу;
   в) спільне розв'язання найгостріших соціально-економічних проблем;
   г) збільшення торговельних потоків та розширення ринків збуту країн-членів.
   д) усі твердження правильні.

3. *Що не характеризує сучасні міжнародні зв'язки:*
   а) інтенсифікація інтеграційних процесів у світовому господарстві ;
   б) зростання масштабів міжнародного руху капіталу та міграції робочої сили;
   в) посилення співпраці країн у розв'язанні глобальних проблем сучасності;
   г) зростання експортних субсидій, державних закупівель та інших видів підтримання національного виробника;
   д) залучення до зовнішньоекономічних зв'язків ділових одиниць практично усіх країн світу.

4. *Які групи населення чи фірми задоволені знеціненням гривні:*
   а) українські туристи, що подорожують країнами Європи;
   б) українські імпортери закордонних виробів;
   в) українські експортери вітчизняних виробів;
   г) іноземні експортери на український ринок;
   д) усі отримують вигоди від знецінення гривні.

5. *Якщо українська гривня і російський рубль вільно плавають і попит на українську гривню зростає, то це означає, що:*
   а) пропозиція українських гривень зменшилась або зменшиться;
   б) ціна української гривні у валюті Росії знизиться;
   в) пропозиція російських рублів знизиться;
   г) ціна російського рубля в українській валюті знизиться;

д) усі твердження неправильні.

6. *Floating exchange rates:*

a) tend to correct payments imbalances;

b) reduce the uncertainties and risks associated with international trade;

c) tend to expand the volume of world trade;

d)increase the world's need for international monetary reserves;

Задачі

1. Курс гривні до російського рубля становить 1 грн = 3 рублям. Українські фірми експортують товар *A* в Росію, який коштує там 420 рублів. Обсяг експорту товару *A* українськими фірмами в Росію становить 50 тис. одиниць. Російські фірми експортують в Україну товар *B*, де його ціна становить 35 грн. Обсяг експорту товару *B* російськими фірмами в Україну становить 90 тис. одиниць. Напередодні виборів в Україні курс гривні щодо рубля знизився – до 1:2,5. Визначте розмір додаткового доходу, який отримають фірми однієї з країн унаслідок зміни курсу.

2. У таблиці наведено шкалу попиту на гривні:

Ціна гривні, дол. США	21	22	23	24	25	26	27
Величина попиту на гривні, млн	100	95	90	85	80	75	70

Уряд України запроваджує фіксований валютний курс на рівні: 1 дол. США = 23 гривні. Величина пропозиції гривень за цього курсу дорівнює 80 млн. Чи повинен Національний банк України у цьому випадку купувати чи продавати гривні. Якщо так, то на яку суму?

Підписано до друку 27.04.2015. Формат 60 х 84/16. Папір офсет. №1.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсет. Умов. друк. арк. 3,7.

Малий видавничий центр економічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
79008 Львів, просп. Свободи, 18.